

Metodika kariérového poradenství

Metodika rozvoje

počítačových dovedností

pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Partner

Realizátor

Publikace vznikla v rámci projektu *Máš na to!* Projekt byl zaměřen na podporu úspěšnosti ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami žijících v sociálně vyloučených lokalitách městských částí Brno-střed a Brno-sever. Projekt přispíval ke zlepšení rovných příležitostí pro tyto děti a žáky prostřednictvím komplexu mimoškolních vzdělávacích, motivačních a poradenských aktivit.

Projekt *Máš na to!* byl financován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státního rozpočtu České republiky.

Obsah

Úvod	4
O projektu Máš na to!	5
Historie NZDM DROM.	5
Historie NK Pavlač	6
Principy NZDM a jejich výhody a limity ve vztahu ke vzdělávacím aktivitám	7
Základní a mateřská škola Brno, nám. 28. října 22 (OSMEC)	8
1. Metodika kariérového poradenství	9
1.1 Kariérové poradenství v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež DROM	9
Úvod	10
Pojetí kariérového poradenství pro klienty klubu Brána	10
Cíle kariérového poradenství	11
Naše východiska	12
Teoretická východiska	14
Formy a metody kariérového poradenství	16
Přímá práce s klientem	16
Situační poradenství v prostředí nízkoprahového klubu	16
Spolupráce s klientem na individuálním plánu v kontaktní místnosti	17
Workshopy	21
Workshop profesní orientace	22
Workshop konkrétních dovedností „Výběrové řízení“	24
Nepřímá práce s klientem	26
Externí aktivity kariérového poradenství	28
Dny otevřených dveří na středních školách	28
Zprostředkování kontaktu s reálným pracovním prostředím	29
Doprovodné a podpůrné aktivity kariérového poradenství	29
Navázání kontaktu se školními psychology na středních školách	29
PR – představení dílčích služeb a vzdělávacích aktivit NZDM DROM v rámci Veletrhu středních škol na brněnském výstavišti	30
Přednáška o kariérovém poradenství pro budoucí profesionály	30
Spolupráce s partnerskou základní školou	31
Oslovení Komunitního centra – DROM, romské středisko za účelem spolupráce s rodiči ve prospěch klientů NZDM	33
Navázání kontaktu s personálně-pracovní agenturou	33
Organizace jednotlivých aktivit v průběhu školního roku	33
Závěr	36
1.2 Kariérové poradenství v Nízkoprahovém klubu Pavlač	38
Realizace aktivity kariérového poradenství	38
Způsob realizace kariérového poradenství v NK Pavlač	38
Kontaktní práce na téma škola	38

Kontaktní práce na téma práce/brigády	42
Workshopy jako příklady dobré praxe	44
Kariérní kvíz	44
Prodej výrobek!	45
Propojení s dalšími klíčovými aktivitami projektu Máš na to!	46
Problémy při realizaci a jejich překonávání	46

2. Metodika rozvoje počítačových dovedností 48

2.1 Rozvoj počítačových dovedností v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež DROM. 48

Cíle a průběh aktivity Rozvoj počítačových dovedností	48
Rozvíjené oblasti a metody práce	49
Základy informatiky	49
Operační systém	49
Hry na rozvoj práce s myší	50
Zaměření se na software nebo funkci	50
Projekt	50
Počítačová podpora školních aktivit	51
Práce s periferiemi a mobilními zařízeními	51
Přístup k zájmům klientů	52
Multitasking	53
Rozvoj dovedností.	53
Přístup k internetu	54
Intuitivní práce na internetu	54
Vyhledávání pomocí klíčových slov	54
Nástrahy internetu	54
Příklady, jak postupovat	55
Příklady dobré praxe (kazuistiky).	56
Workshopy.	57
Modelové úkoly na rozvoj informační a počítačové gramotnosti u mladších uživatelů (6–11 let).	57
Modelové úkoly na rozvoj informační a počítačové gramotnosti u starších uživatelů (12–20 let)	58
Problémy při realizaci a doporučení.	59
Pravidla.	59
Rozdělení podle věku	59
Problémy při realizaci	59
Řešení velkého zájmu o aktivitu	60

2.2 Rozvoj počítačových dovedností v Nízkoprahovém klubu Pavlač. 61

Realizace aktivity rozvoj počítačových dovedností	61
---	----

Způsob realizace rozvoje počítačových dovedností v NK Pavlač	.61
Nastavení výukového plánu	.61
Náplň lektorovaných hodin	.62
Mladší děti (mladší dvanácti let):	.63
Starší děti (starší dvanácti let):	.63
Příklady dobré praxe	.65
PC workshopy.	.65
Workshop pro klienty klubu pro děti (mladší dvanácti let)	.66
Workshop pro klienty klubu pro mládež (starší dvanácti let)	.66
Pravidla provozu PC učebny.	.68
Problémy při realizaci	.69

Přílohy:	.70
---------------------------	------------

Manuály a poutače:	.89
-------------------------------------	------------

Úvod

Tato publikace je výstupem projektu „Máš na to!“ realizovaného organizací DROM, romské středisko. Tento projekt byl financován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státního rozpočtu České republiky. Projekt byl zaměřen na podporu úspěšnosti ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami žijících v sociálně vyloučených lokalitách městských částí Brno-střed a Brno-sever. Projekt byl realizován od července 2012 do března 2013, a to v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež DROM (dále jen NZDM DROM) a v Nízkoprahovém klubu Pavlač (dále jen NK Pavlač).

Účelem této publikace je ve formě metodik představit pracovní postupy, které byly v rámci projektu „Máš na to!“ rozvíjeny, a sdílet příklady dobré praxe. Vzdělávací aktivity probíhaly v obou zařízeních paralelně, v rámci partnerství se rozvinula spolupráce obou zařízení. Docházelo k vzájemné výměně zkušeností, sdílení pracovních postupů, ne však k jejich sjednocení. Každá z metodik v této publikaci je proto vždy rozdělena na dvě části. První část popisuje realizaci dané aktivity v NZDM DROM a druhá část popisuje realizaci stejné aktivity v NK Pavlač. Pro organizace nebo jednotlivce pracující se stejnou cílovou skupinou mohou být inspirací v další práci, pro ostatní pak zdrojem informací o naší činnosti a jejím vývoji. Jednotlivé metodiky jsou psány různými autorkami a autory, proto k nim můžete přistupovat jako k odděleným celkům.

O projektu Máš na to!

Projekt byl realizován od července 2012 do března 2013. Realizátorem projektu byla příspěvková organizace DROM, romské středisko, partnery projektu byly občanské sdružení RATOLEST BRNO a Základní škola a mateřská škola Brno, nám. 28. října 22. V rámci projektu bylo spolupracováno se středními školami a dalšími organizacemi a institucemi.

Hlavním cílem projektu byla podpora úspěšnosti ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami žijících v sociálně vyloučených lokalitách městských částí Brno-střed a Brno-sever. Projekt přispíval ke zlepšení rovných příležitostí pro tyto děti a žáky prostřednictvím komplexu mimoškolních vzdělávacích, motivačních a poradenských aktivit.

Klíčovými aktivitami projektu byly Předškolní stimulační aktivity, Doučování, Sebe-rozvojové aktivity, Kariérové poradenství, Rozvoj počítačových dovedností a Vzdělávání pracovníků pracujících s dětmi a žáky v NZDM. Aktivity probíhaly v NZDM DROM a NK Pavlač.

Děti a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami byli v rámci projektu motivováni k základnímu i dalšímu vzdělávání a setrvání ve vzdělávání. Byly rozvíjeny jejich všeobecné i specifické znalosti a dovednosti potřebné k hladkému průchodu jednotlivými stupni vzdělávání. Zároveň bylo podporováno vzdělávání zaměstnanců organizací pracujících s dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, spolupráce mezi zainteresovanými organizacemi, spolupráce s rodiči dětí a se školami.

Výstupem projektu je vytvořený a realizovaný komplex aktivit na podporu vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, zpracované metodiky k vybraným aktivitám, navázaná spolupráce s organizacemi a institucemi zabývajícími se vzděláváním dětí.

Historie NZDM DROM

NZDM DROM působí při organizaci DROM, romské středisko. DROM, romské středisko je příspěvkovou organizací zřízenou Statutárním městem Brno – městskou částí Brno-sever, která působí od roku 1989 jako zařízení pro osoby ohrožené sociálním vyloučením.

V počáteční fázi se organizace zaměřovala pouze na děti a mládež, soustředila se na trávení volného času a vzdělávací aktivity. Původní nestrukturovaná práce s dětmi se postupně profesionalizovala a v současnosti je realizována jako sociální služba – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež DROM. V NZDM DROM nabízíme bezpečný prostor pro trávení volného času, odbornou pomoc při řešení každodenních starostí, podporu při naplňování jejich potřeb. Návštěvníci mají možnost využít nabídku řady aktivit – volnočasových, vzdělávacích, preventivních, také poradenství, informační servis, zprostředkování dalších služeb. Služby poskytuje tým v současnosti složený ze

sociálních pracovníků a speciálních pedagogů. Na realizaci aktivit se podílí také externí lektorky a lektori.

Vzdělávací aktivitou, která je realizována nepřetržitě od založení organizace, je doučování. V letech 2002 až 2007 byl realizován stimulační kurz pro děti předškolního věku, jehož cílem byla příprava na vstup do základní školy. Na nepravidelné bázi byly poskytovány počítačové kurzy. Od roku 2009 se rozvíjí poradenství zaměřené na vzdělávací dráhu. Od března 2010 do června 2012 byl v zařízení realizován projekt Šanci dětem!, který umožnil pokračovat v realizovaných aktivitách a dále je rozvíjet (doučování, kariérové poradenství), obnovit aktivity ukončené (předškolní příprava, počítačová gramotnost) a nabídnout aktivity další (seberozvojové skupiny v NZDM). Na něj navázal projekt Máš na to!, který umožnil další rozvoj a inovaci vzdělávacích aktivit.

Historie NK Pavlač

NK Pavlač je jednou ze sociálních služeb realizovaných občanským sdružením RATO-LEST BRNO. Vzniklo v roce 2001 jako služba pro děti a mládež ze sociálně vyloučené lokality. NK Pavlač nabízí těmto dětem a mladým lidem bezpečný prostor pro trávení volného času a odbornou podporu a pomoc s jejich každodenními problémy. Děti a mladí lidé mají možnost využít prostory Klubu pro děti (3 až 11 let) a Klubu pro mládež (12 až 21 let). Zařízení jim nabízí preventivní, seberozvojové a volnočasové aktivity, poradenství, doučování, získávání informací a zprostředkování dalších služeb. Vzdělávací a seberozvojové aktivity jsou klienty NK Pavlač dlouhodobě využívány a oblíbené.

Doučování a kariérové poradenství bylo do služeb NK Pavlač systematicky zahrnuto na základě realizace projektu Lachi buťi, který sdružení úspěšně realizovalo v letech 2005 až 2006 spolu se ZŠ a MŠ Brno, Křenová 21. V roce 2007 jsme vyzkoušeli pilotní běh programu pro předškoláky. Dlouhodobý zájem o vzdělávací aktivity v NK Pavlač vedl k tomu, že jsme v letech 2008 až 2009 realizovali projekt Učení nemusí být mučení, který byl podpořen v rámci programu Transition facility. Projekt byl tvořen komplexem vzdělávacích aktivit od již zmiňovaného programu pro předškoláky až po výběr a přípravu na střední školu nebo střední odborné učiliště. Na tyto aktivity navázal projekt Šanci dětem! a následně projekt Máš na to!

Naše snaha o přizpůsobení aktivit potřebám a specifikům cílové skupině se ukázala být efektivní cestou k naplňování našeho dlouhodobého cíle přispívat k úspěšnému zvládnutí povinné školní docházky a motivovat naše klienty k dalšímu vzdělávání. Naše zařízení vnímá právě vzdělávání jako jednu z hlavních možností, jak mohou naši klienti překonávat handicapy způsobené prostředím sociálně vyloučené lokality, ve které dlouhodobě žijí.

Zaměření a průběh vzdělávacích aktivit v NZDM mají určitá specifika, která předurčují také způsob realizace (obsah i formu) těchto aktivit. Specifika souvisí jednak s principy práce v našem typu zařízení (princip nízkoprahovosti), jednak s potřebami cílové skupiny (sociálně vyloučené děti a mládež).

Principy NZDM a jejich výhody a limity ve vztahu ke vzdělávacím aktivitám

Vzdělávací aktivity v NZDM jsou specifické také vzhledem k principům a cílům NZDM, které nejsou vždy zcela v souladu s cíli a principy dalších institucí působících na naše klienty, v případě vzdělávání zejména škol. NZDM je sociální službou, která se řadí mezi služby sociální prevence.

Principy nízkoprahovosti jsou:

- všechny služby jsou poskytovány zdarma
- klienti mohou navštěvovat zařízení anonymně
- klienti mohou přijít i odejít, kdykoliv chtějí
- pravidelná docházka do zařízení není podmínkou využívání služby
- klienti mají možnost ovlivňovat program zařízení
- názory, postoje a rozhodnutí klientů jsou zde respektovány

Rádi bychom zde uvedli některé námi vnímané třecí plochy a kromě nevýhod zdůraznili také výhody našeho přístupu:

Vzdělávání není hlavním cílem NZDM. Ačkoliv vnímáme vzdělání jako důležitý prvek v životě našich klientů, nenadřazujeme vzdělávání v rámci NZDM ostatním poskytovaným službám. Pravidelná účast na vzdělávacích aktivitách není podmínkou využívání dalších služeb NZDM. Není proto možné například zakázat klientovi přístup do zařízení, pokud pravidelně nedochází na doučování. V NZDM se odehrává celá řada dalších aktivit, které jsou stejně důležité jako vzdělávací aktivity a které nelze kvalitně poskytovat bez navázání vztahu důvěry a partnerské spolupráce mezi pracovníky NZDM a dětmi nebo mladými lidmi. Klienti mohou řešit s pracovníky obtížnou situaci ve vztahu s partnerem, rodiči nebo problémy a konflikty s jinými institucemi (Policie ČR, školy, úřady apod.).

Účast na aktivitách je dobrovolná. Klienty nenutíme využívat služby, o které nemají zájem. Pokud naše služby děti a mladí lidé využívají, jedná se čistě o jejich zájem a dobrovolnou účast, což jistě hraje roli v pozitivním vnímání vzdělávacích aktivit klienty NZDM. Nevynucováním účasti získáváme pro aktivity děti, které se nám podaří motivovat, a kteří se aktivit opravdu chtějí zúčastnit, což podle našeho názoru zvyšuje efektivitu vzdělávacích aktivit v NZDM.

Pravidelná účast na vzdělávacích aktivitách není vyžadována. Vzhledem k výše uvedeným pravidlům není možné zajistit pravidelnou účast klienta na doučování nebo jiné vzdělávací aktivitě. Ačkoliv souhlasíme s obecně uznávaným názorem, že pravidelnost je důležitou podmínkou pro efektivní vzdělávání, pravidelnou účast klientů nevynucujeme. Z našich zkušeností vyplývá, že i nepravidelná účast má efekt na zvyšování schopností a dovedností našich klientů a domníváme se, že vynucováním účasti bychom odradili tu část klientů, která z různých důvodů využívá vzdělávací aktivity pouze nepravidelně. Nicméně v případě aktivit, které svým charakterem očekávají návaznost a připravenost lektora (např. doučování či předškolní příprava),

může být obtížné zajistit efektivní program, pokud se cílová skupina neustále mění a není předvídatelná. I přesto se domníváme, že pro naše klienty je užitečnější využívat vzdělávací aktivity nepravidelně než vůbec.

Účast na aktivitách může být anonymní. Předávání informací školám není možné realizovat bez souhlasu klienta. Jedním z práv našich klientů je možnost využívat naši službu anonymně. To znamená, že nám nemusí říkat ani celé jméno, ani kterou školu navštěvují apod. Pokud se klient rozhodne této možnosti využít, není možné kontaktovat školu a spolupracovat. Ačkoliv spolupráci se školou považujeme za důležitou, umožňujeme účast na vzdělávacích aktivitách i anonymním klientům. Podobně jako u pravidelnosti se domníváme, že je pro naše klienty užitečnější využívat aktivity i bez spolupráce se školou než vůbec. Pokud informace o klientovi máme a klient si nepřeje, abychom je poskytovali dále, nečiníme tak, ani pokud nás kontaktuje škola a informace o klientovi vyžaduje.

Respekt ke klientovi a nehodnotící přístup. Jedním z principů, které nám umožňují navázání dlouhodobého vztahu s klienty je respekt k osobnosti klienta a nehodnotící přístup. Co se může někomu jevit jako podpora klienta v negativním nebo patologickém chování, vnímáme my jako pochopení odlišností, jejich příčin a přijetí klienta. Domníváme se, že v takovéto atmosféře je možné efektivněji využívat nejen vzdělávací aktivity. Nevylučuje to však pořádání soutěží a her, kde je posláze určen vítěz. Takovéto metody, pokud jsou vhodně použité, působí motivačně.

Základní a mateřská škola Brno, nám. 28, října 22 (OSMEC)

ZŠ a MŠ Brno, nám. 28. října 22 se nachází v centru Brna. Škola se specializuje na práci žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – se sociálním znevýhodněním. Ve škole je realizován komplexní výchovně vzdělávací program. Pilířem tohoto programu je idea školy s celodenním programem. Ve škole pracují kroužky hudební, taneční, dramatický, výtvarný, keramický, přírodopisný, sportovní a kroužky informatiky, přípravy na přijímací zkoušky, dále kroužky pro nadané žáky, kroužky doučování a kroužek školního časopisu a posilovna. Škola má připravenou nabídku pro všechny věkové kategorie dětí (dvě MŠ, přípravný ročník, devět ročníků ZŠ, kurz pro získání základního vzdělání). Ve škole pracují asistenti pedagogů a pracovníci školního poradenského pracoviště.

1. Metodika kariérového poradenství

V rámci projektu Máš na to! bylo kariérové poradenství realizováno jako jedna z klíčových aktivit projektu pro klienty NZDM DROM a NK Pavlač. Jednalo se o žáky posledních ročníků základních škol a žáky středních škol se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělávání.

Cílem aktivity byla podpora při úspěšném dokončení základní školy, pomoc žákům při přechodu ze základní školy na další stupeň vzdělání a setrvání na střední škole nebo učilišti. Aktivita reagovala na zkušenost pracovníků NZDM, podle níž mladí lidé vypadávají ze vzdělávací dráhy v případě změny prostředí, která přichází s přechodem na střední školu.

Aktivita probíhala jako individuální nebo skupinová. Individuální poradenství se soustředilo na zjišťování profesní orientace, vyhledávání informací o školách, výběr konkrétní školy, podání přihlášek. Žákům byly poskytovány informace o dostupných stipendiích. Pro orientaci na trhu práce se aktivity zaměřily i na vyhledávání brigád – mladí lidé se naučili orientovat v nabídkách práce, zjišťovali, jaké jsou v reálném životě kladeny nároky na výkon určitých povolání. Součástí této aktivity byl nácvik komunikace s potenciálním zaměstnavatelem, psaní životopisu, e-mailu, sebeprezentace. Skupinová práce probíhala formou workshopů, kde vznikl prostor pro diskuzi a skupinovou prezentaci.

Součástí práce byla tvorba informačních panelů o možnostech dalšího vzdělávání, prezentace studijních oborů středních škol a povolání.

V rámci aktivity probíhala spolupráce se základními a středními školami. Bylo spolupracováno zejména s výchovnými poradci a poradci pro kariéru na školách za účelem výměny zkušeností s prací s cílovou skupinou a sdílení informací týkajících se studia. Součástí této spolupráce byly i exkurze žáků/klientů NZDM na střední školy.

1.1 Kariérové poradenství v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež DROM

Autoři: Martina Hrejsemnou, Anna Krchňavá a kol.

Naše poděkování patří Mgr. Lence Hlouškové, Ph.D. z Ústavu pedagogických věd Filozofické fakulty MU za odborné rady, inspiraci a podněty k pojetí kariérového poradenství. Na tomto místě bychom také rády poděkovaly Mgr. Lence Nazarčukové ze ZŠ nám. 28. října v Brně za partnerský přístup, ochotu ke spolupráci a sdílení zkušeností.

Úvod

Kariérové poradenství, poskytované v rámci sociální služby NZDM DROM při organizaci DROM, romské středisko v Brně, vzniklo na základě projevené potřeby klientů nízkoprahového klubu Brána¹ zabývat se vlastní profesní orientací i v jiném než školním prostředí. Tato dílčí služba vznikla však právě díky aktivitě učitelů, výchovných poradců a školních psychologů, kteří na profesní orientaci se žáky spolupracují. Žáci, pro nás klienti sociální služby NZDM, pak mají potřebu dále toto téma s někým probírat a rozvíjet. A tak se stalo, že jsme v roce 2009 na tuto jejich potřebu v tehdejšímu týmu kontaktních pracovnic zareagovaly a hledaly cestu, jak zprostředkovat našim klientům dílčí službu Kariérové poradenství v podmínkách sociální služby NZDM.

V týmu jsme následně zjistili, že ne všechny dostupné materiály z oblasti kariérového poradenství jsou použitelné pro naše klienty, a tak jsme se je snažili v prostředí nízkoprahového klubu vyzkoušet a následně upravit tak, aby byly atraktivnější, srozumitelnější a celkově jednodušší. Metodika kariérového poradenství, kterou nyní držíte v ruce, je tedy dílem kolektivním. V metodice jsou zahrnuty veškeré zkušenosti tehdejších pracovníků NZDM DROM a je rovněž obohacena o pohledy a příspěvky pracovníků současných.

Cílem tohoto textu je seznámit čtenáře s našimi více než tříletými zkušenostmi s poskytováním kariérového poradenství. Doufáme, že si v textu čtenář najde pasáže, které pro něj budou inspirativní. Nesnažíme se propagovat kariérové poradenství jako nedílnou a „všespásnou“ součást sociální služby NZDM, ale přinést poznatky o tom, co aktivity a činnosti spojené s kariérovým poradenstvím mohou v NZDM přinést.

Pojetí kariérového poradenství pro klienty klubu Brána

Dílčí služba kariérové poradenství vznikla za účelem podpory klientů NZDM v jejich osobnostním a profesním rozvoji. Kariérové poradenství je zaměřeno převážně na oblast vzdělávání, kde řešíme možnosti a otázky týkající se školy, a oblast profesní, která zahrnuje přípravu pro uchazeče o zaměstnání a nalezení brigády. Při řešení zakázek týkajících se těchto dvou oblastí záměrně dochází k posilování schopností a dovedností klientů, které jsou přenositelné a uplatnitelné i v jiných oblastech života. Naše pojetí kariérového poradenství vychází ze specifických podmínek sociální služby NZDM a potřeb našich klientů.

Samotná cílová skupina sociální služby NZDM, tvořená dětmi a mladými lidmi ve věku od 6 do 20 let, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením, vyžaduje speciální přístup. Dalším ze specifík je to, že účast na kariérovém poradenství je ze strany klientů dobrovolná a záleží na jejich rozhodnutí, jak dlouho a jak často se chtějí kariérového

1 „nízkoprahový klub Brána“ je součástí NZDM DROM, je určený pro klienty ve věku 12–20 let, otevřený je každý všední den odpoledne – dále pouze „nízkoprahový klub“

poradenství účastnit, a zda budou mít dostatek vůle svou zakázku dotáhnout do konce. Často se stává, že klienti docházejí na schůzky a pak z nějakého důvodu docházejí přestanou nebo nesplní dílčí úkol, který je vzhledem k procesu zásadní. Rozhodující slovo má vždy klient a jeho rodič. Zásadně se nesnažíme rozhodovat za klienta a zastupovat roli rodiče. Zároveň pracujeme především s klientem, rodiče se zpravidla kariérového poradenství neúčastní.

Cíle kariérového poradenství

Vždy se snažíme (nejen prostřednictvím aktivit kariérového poradenství) o posílení následujících klíčových schopností a dovedností klienta:

- informovaně se rozhodovat o vlastní vzdělávací a profesní dráze;
- plánovat jednotlivé kroky k postupnému dosažení svého cíle;
- vyjadřovat se přiměřeně konkrétní situaci v mluveném a písemném projevu;
- vyhledávat si informace na internetu;
- přemýšlet sám o sobě;
- sám sebe prezentovat v mluveném i písemném projevu;
- organizovat si schůzky s kontaktními pracovníci a včas se na ně dostavit;
- hodnotit průběh a výsledky spolupráce s kontaktními pracovníci;
- získat představu o důsledcích vlastního jednání;
- překonávat překážky stojící na cestě k cíli;
- rozšiřovat povědomí o budoucnosti;
- uvědomit si, že za každým úspěchem stojí vynaložené úsilí.

Kariérové poradenství má pak konkrétní cíle, o jejichž naplnění ve spolupráci s klientem usilujeme. Při stanovování konkrétních cílů vycházíme ze životní situace klienta a rovněž z toho, kde se na své vzdělávací a profesní dráze nachází. V první řadě se snažíme o vytvoření bezpečného prostoru, díky kterému by mohl klient přemýšlet sám nad sebou a nad vlastními životními preferencemi. V rámci bezpečného prostoru můžeme pak pracovat na posílení sebepoznání a seberozvoje klienta. Zjistili jsme, že řada našich klientů nemá mnoho příležitostí k sebepoznání a sebereflexi (v jazyce klientů k „zamyšlení se nad sebou“).

Díky projektu Máš na to! jsme mohli efektivně propojit kariérové poradenství se seberozvojovými programy. S klienty se tak setkáváme v různých situacích a zjišťujeme o nich informace, které mohou být důležité pro rozhodování o jejich další vzdělávací dráze a volbě povolání. Snažíme se jim průběžně i v každodenním kontaktu poskytovat zpětnou vazbu a vyslovovat nahlas, čeho jsme si všimli, co se jim podařilo, co nového se naučili atd. Informace o klientovi se pak snažíme dávat do souvislosti s existující nabídkou učebních oborů a vztahovat je k aktuální situaci na trhu práce.

Naším záměrem je rovněž doprovázet klienta při vyřizování veškerých náležitostí týkajících se přijímacího řízení na střední školy. Naše „doprovázení“ zahrnuje poskytnutí přihlášky a případnou pomoc s jejím vyplněním, informování o dalším postupu a v neposlední řadě doprovod na střední školy s přihláškami a zápisovými lístky. S podáváním přihlášek na střední školy je totiž spojena řada úkonů, které se jeví klientům

jako zatěžující. Často je pro klienty pořadí úkonů nepřehledné a někdy rovněž v procesu vyřizování přihlášky ztrácí vůli k jeho dokončení. Rodiče často řeší závažnější rodinné a existenční problémy, a z toho důvodu absentuje podpora jejich dospívajícího dítěte v podávání přihlášek. Zároveň i pro rodiče klienta může být celá agenda spojená s podáváním přihlášek nepřehledná a náročná.

Po úspěšném vyřízení přihlášky je naším dalším cílem informovat klienta o existujících možnostech stipendijní podpory a poskytnout mu podporu při získávání této finanční podpory. Většina rodin našich klientů žije v podmínkách sociálního vyloučení, a protože nástup na střední školu bývá v řadě případů spojen se značným finančním vydáním, často se stává, že na střední školu sice formálně „nastoupí“, ale nezačne do ní docházet. Abychom odstranili tato rizika, snažíme se klienty a jejich rodiče včas informovat o dostupné stipendijní podpoře. Vědomí toho, že za řádné studium a docházku do školy dostane klient finanční podporu, jeho samotného motivuje ke studiu. Vlastní rodina ho ve studiu více podporuje a nevnímá studium jako něco, co brání jejímu členovi podílet se finančně na chodu domácnosti.

Jakmile jsou vyřízeny případné žádosti o stipendijní podporu, snažíme se ho podpořit při přechodu ze základní na střední školu, a to jak ve formě individuálního poradenství, tak prostřednictvím spolupráce s partnery, kterými jsou pro nás především zástupci příslušné střední školy. Status studenta pak umožňuje klientovi lepší pozici při hledání přivýdělnku v podobě krátkodobých brigád. Snažíme se ho rovněž podpořit při hledání brigády a odkázat ho na spolupracující personálně-pracovní agenturu. V případě nespokojenosti klienta se zvoleným oborem můžeme intervenovat při změně oboru, nebo nabídnout podporu klientovi v momentě úplného odchodu ze vzdělávacího procesu.

V případě, že se klient rozhodne odejít ze vzdělávání, mu pomáháme v počátcích procesu hledání práce. Dílčím cílem v této fázi spolupráce je posílení jeho klíčových kompetencí nezbytných pro hledání práce. Dále odkazujeme klienta na ostatní služby DROMu, romského střediska a na služby návazných institucí.

Naše východiska²

Jako pracovníci působící v sociálních službách se nesnažíme nahradit již existující kvalitní služby kariérového poradenství v rezortu školství a v rezortu práce a sociálních věcí. Jsme si vědomi svých možností a také vlastních limitů a hranic, které vyplývají především ze zaměření našeho dosaženého vzdělání. Víme, že poradenská práce školních psychologů a výchovných poradců na základních školách je nezastupitelná, a proto se snažíme tyto služby podpořit a případně vhodně doplnit. Chceme, aby naši klienti měli možnost využít poradenské služby i v jiném prostředí, než ve škole a na úřadech práce. Zároveň si nemyslíme, že bychom měli pracovat s psychodiagnostic-

2 Vycházíme z materiálů určených pro pedagogické pracovníky škol a tyto materiály si upravujeme pro potřeby našich klientů. Dále čerpáme z odborné literatury a různých příruček, které se zaměřují např. na vhodné sestavení životopisu a na výčet otázek, které jsou kladeny během výběrového řízení, jejichž seznam jsme uvedli v seznamu použité literatury.

kými kategoriemi, neusilujeme o psychodiagnostiku klienta, protože na takovou činnost nemáme patřičné vzdělání.

Jak uvádí Vendel (2009, s. 51) Evropská komise a organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), vymezuje „kariérové poradenství (...) jako soubor služeb a aktivit vykonávaných s úmyslem sloužit jednotlivcům každého věku a v každé životní situaci při volbě povolání, odborné přípravě na povolání a při řízení jejich kariéry. Takové služby mohou poskytovat školy každého druhu, vzdělávací instituce, zaměstnavatelé, nevládní organizace, veřejný nebo soukromý sektor.“ Poradenské služby by tedy v co nepestřejší formě měly poskytovat různé instituce a organizace, aby se tyto služby staly přístupné všem lidem bez rozdílu.“

Myslíme si, že kariérové poradenství by mělo být za každých okolností co nejpřístupnější i klientům, kteří z nějakého důvodu nevyužívají existující poradenské služby v resortu MŠMT a MPSV³. Jedná se tedy o hledisko určitých institucionálních bariér, resp. nedůvěru k určitým institucím, které některým klientům brání ve využívání stávajících poradenských služeb ve zmíněných rezortech. Další bariérou pak může být absence vztahu s konkrétními poradenskými pracovníky v institucích MŠMT a MPSV a určitá „odcizenost“ těchto institucí v očích klienta, která mu brání vést otevřený rozhovor s pracovníky. Domníváme se, že další bariérou je nedostatek času pro poskytování kariérového poradenství, což může způsobovat povrchnost a krátkodobost podpory v prostředí těchto institucí. Vnímáme to tak, že nedostatek času pro poskytování kvalitních poradenských služeb je dán spíše vnějšími vlivy, způsobenými situací ve zmiňovaných rezortech, než přáním a vůlí poradenských pracovníků jednotlivých institucí.

Další bariérou ve využívání poradenských služeb spadajících pod rezorty školství a práce a sociálních věcí může být rovněž bariéra místní dostupnosti. Někteří klienti žijící v podmínkách sociálního vyloučení jsou bez energie a natolik apatičtí, že dojít „někam na úřad“ pro ně může znamenat úkol, který nejsou samostatně schopni zvládnout. V neposlední řadě se jedná o určitou formálnost atmosféry v některých institucích MŠMT a MPSV, která se projevuje i formalizací interakce mezi poradenským pracovníkem a klientem.

Prostřednictvím těchto bariér v poskytování poradenských služeb klientům ohrožených sociálním vyloučením, se můžeme dostat k potřebám klientů, na které mohou pružně reagovat právě instituce neziskového sektoru a tak vhodně doplňovat stávající poradenský systém. Neziskové organizace se zpravidla nachází v lokalitě místa bydliště klienta nebo v její blízkosti. Poskytované sociální služby jsou „šité na míru“ potřebám klienta, tj. neziskové organizace se snaží o to, aby využívání sociálních služeb bylo pro klienty maximálně dostupné. Pracovníci neziskových organizací mají s klienty vytvořen díky častému kontaktu vztah důvěry, který přispívá k ochotě klienta využívat konkrétní služby. Atmosféra v neziskových organizacích je spíše neformální, otevřená a přátelská, což se promítá i do interakce klienta a poradenského pracovníka. Ve známém prostředí se lépe daří vytvářet a udržovat atmosféru důvěry, která je ovšem dána i principy, na nichž fungují nízkoprahové sociální služby, např. dobrovolnost, anonymita a respekt ke klientovi.

3 MŠMT – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Můžeme tak tvrdit, že služby kariérového poradenství poskytované organizacemi neziskového sektoru v současné době usilují o komplementaritu se stávajícím systémem poradenských služeb, nikoliv však o nahrazení stávajícího systému. Domníváme se, že můžeme klientovi poskytnout kvalitní poradenské služby a podpořit ho až ve chvíli, kdy dojde ke vzájemnému uznání kvality poskytovaných služeb v rámci jednotlivých rezortů (školství, práce a sociálních věcí, neziskový sektor, soukromý sektor) a k efektivnímu propojení institucí poskytujících poradenské služby, ve smyslu navázání spolupráce a vzájemného odkazování na stávající služby.

Zároveň chceme zdůraznit, že naše zkušenosti v poskytování kariérového poradenství jsme mohli získat právě díky zkušenostem pracovníků ve školství a na úřadech práce, neboť jsme vycházeli z jejich dostupných publikovaných materiálů a sdílených zkušeností. Ty jsme se pak snažili uplatnit přizpůsobením jazyku a životní situaci klienta.

Teoretická východiska

Vendel (2009, s. 50) uvádí pojetí kariérového poradenství, ze kterého v podstatě vycházíme. Rozděluje služby v oblasti kariérového vývoje do tří částí: „na výchovu k volbě povolání a k práci vůbec, na kariérové orientaci a kariérové poradenství.“ V našem NZDM souhrnně jmenované dílčí aktivity nazýváme „kariérové poradenství“. Tento pojem však není klientům blízký, takže se snažíme dílčí aktivity klientům přiblížit srozumitelnějším jazykem. Hovoříme o volbě povolání, oboru a školy, profesní orientaci, o hledání brigády a práce. V propagačních materiálech pak užíváme často výrazy „kam na školu?“, „jak si najít brigádu?“ apod.

Vendel (2009, s. 50) uvádí, že „Výchova k (volbě) povolání je dlouhodobý proces usměrňování kariérového vývoje celých populačních ročníků, který probíhá v rámci všeobecné výchovy a vzdělávání.“ O to samé se snažíme v rámci sociální služby, přestože se určitě nejedná o naši jedinou aktivitu. „Naproti tomu profesní (kariérové) orientace má charakter krátkodobé, nebo dokonce jen jednorázové pomoci mladým lidem při výběru další školy nebo povolání.“ (Vendel, 2009, s. 50). Profesní orientace má z našeho pohledu přinést klientovi informace o sobě. Děje se to jak prostřednictvím testů dovedností a zájmů, tak prostřednictvím takových cvičení, v rámci kterých má klient uvažovat sám o sobě a o tom, co preferuje, a o co naopak nemá zájem (co se týče povolání). Zjištěné informace se dávají do souvislosti s informacemi o světě práce. Součástí profesní orientace tedy je umožnit klientovi zjistit něco o sobě (umožnit sebezpoznání) a poskytnout mu s tím související informace o oborech studia a trhu práce. V tomto postupu se v mezích dosaženého vzdělání kontaktních pracovníků NZDM shodujeme s kroky kariérového poradenství podle Vendela (2009, s. 52). Vendel (2009, s. 50) vnímá kariérové poradenství „jako odbornou pomoc, která se vykonává během života člověka ve sféře práce, zaměstnání, povolání. Je aplikovaným oborem psychologie. (...) Zatímco orientace je vedením sociálním, vedením ve vzdělávání a vedením při výběru povolání, poradenství je osobnější, osobnostně akcentované, uskutečňované výchovnými poradci, školskými psychology, pracovníky úřadů práce, ale také lékaři a jinými odborníky.“

Jak jsme uvedli výše, nesnažíme se suplovat odbornou práci psychologa (srov. Šikulová, Mrázová a kol., 2007, s. 17) a jiných odborníků, ale již existující psychodiagnostické služby podpořit dalšími aktivitami. Nezaměřujeme se na psychologickou diagnostiku, protože víme, že tyto služby jsou kvalitně pokryty školou. Naším nástrojem je pozorování, rozhovor a dlouhodobá úzká spolupráce s klientem. Známe klienta z různých situací, víme, co dovede, přestože to nijak neměříme a nedáváme do srovnání s průměrem v populaci. Na základě toho jsme schopni určit zájmy, speciální dovednosti a schopnosti a také to, zda má někdo předpoklady a motivaci se učit (tj. jestli se někdo rád učí, připravuje se do školy i ve volném čase, nebo jestli někomu učení nic neříká a je orientován spíše prakticky), dále známe školní výsledky žáků, které souvisejí s jejich šancemi v přijímacím řízení na střední školy (srov. Šikulová, Mrázová a kol., 2007).

Snažíme se tedy klienta podpořit v jeho vzdělávací a profesní dráze vždy s ohledem na jeho aktuální životní situaci a jeho přání. Podle Šikulové, Mrázové a kol. (2007, s. 7) „Vzdělávací a profesní dráha žáka je dlouhodobý proces, který je ovlivňován řadou důležitých faktorů. Rozděluje je do tří základních skupin:

- faktory individuální: vloh, schopností, vlastností a zájmů žáka, zkušenosti a životní hodnoty – něco je vrozené, něco získáváme z prostředí, v němž žijeme;
- faktory sociální: nejbližší okolí jedince – rodina, učitelé, přátelé vrstevníci – chce dostát jejich očekávání;
- faktory kulturní: působení hodnot, norem a kulturních vzorců širokého prostředí, ve kterém žák žije.“

Co považujeme za důležité, je fakt, že známe sociální zázemí a rodinnou situaci žáka, a díky tomu se snažíme hledat realistické řešení v případě volby učebního nebo studijního oboru, resp. další vzdělávací dráhy. Víme, že nemůžeme sociálně slabému žákovi doporučovat soukromou školu a že někomu, kdo se nerad učí a nebaví ho škola, nebudeme doporučovat gymnázium, přestože je inteligentní. Pokud víme, že rodiče mají odmítavý postoj k dalšímu studiu svého dítěte, těžko je budeme motivovat k dlouhodobému vzdělávání. Místo toho usilujeme o kompromis mezi preferencemi žáka, jeho předpoklady, sociální situací rodiny a jejím nastavením. Důležité je, aby klient vůbec zkusil nastoupit na střední školu. Na základě naší zkušenosti víme, že už samotné zvládnutí nástupu na střední školu dá klientovi hodně cennou zkušenost – klient se naučí něco nového a pozná nové lidi. I když ze školy přes veškerou snahu později odejde, je oproti ostatním, kteří skončili se základní školou, ve výhodě. Je prokazatelně kompetentnější (ve smyslu osvojených a posílených klíčových kompetencí), než většina jeho vrstevníků ohrožených sociálním vyloučením, přestože střední školu z různých důvodů nemohl ukončit.

Jak uvádí Vágnerová (2008, s. 49) „Přijetí stabilní profesní role odpovídá očekávání české společnosti a naplňuje tak její normu, tímto způsobem potvrzuje jedinec svou vazbu na společnost.“ Profesní role nám dává možnost podílet se na společenském dění, být jeho součástí, integrovat se. Přijetí profesní role a získání profesní pozice není v podstatě možné bez dosaženého vzdělání a patřičné kvalifikace. Navíc „Profesní pozice se stává důležitou součástí identity, slouží člověku jako zdroj sebedůvěry a sebevědomí. Je rovněž znakem příslušnosti k nějaké sociální vrstvě“ (Vágnerová,

2008, s. 49). Poskytovat kariérové poradenství, ať už jako dílčí službu, která je součástí NZDM, nebo v rámci konkrétních intervencí, které nejsou „zarámovány“ jako ucelená služba, považujeme v nízkoprahových službách za podstatné. Domníváme se, že poskytováním kariérového poradenství můžeme působit proti sociálnímu vyloučení našich klientů.

Formy a metody kariérového poradenství

Kariérové poradenství se odehrává v rámci poskytované sociální služby NZDM v několika různých formách. Jedná se především o přímou a nepřímou práci s klientem. Pod kariérové poradenství rovněž zahrnujeme i externí aktivity, na které klienty doprovázíme. V neposlední řadě se jedná o tzv. intervence ve prospěch klienta.

Přímá práce s klientem

Přímá práce s klientem probíhá buď v prostředí nízkoprahového klubu, anebo v domluvených termínech v kontaktní místnosti NZDM. Jedná se o interakci klienta a pracovníka tzv. „tváří v tvář“. Přímá práce s klientem probíhá především jako situační poradenství v prostředí nízkoprahového klubu, dále jako spolupráce na individuálním plánu klienta v prostředí kontaktní místnosti a v neposlední řadě v rámci workshopu profesní orientace v počítačové místnosti.⁴

Situační poradenství v prostředí nízkoprahového klubu

Většinou se jedná o předem neplánované využití situací a témat, které spontánně vznikají během rozhovoru s klienty, kdy pracovníce poskytuje klientovi informace a zjišťuje jeho představy o budoucím uplatnění a povolání. Výsledkem takové intervence by měla být motivace klienta k další spolupráci s pracovníci na vlastním kariérovém rozvoji. Často se stává, že tato intervence je jediná, kterou je klient nízkoprahového klubu schopen akceptovat, proto se pracovníci snaží maximálně využít této příležitosti k poskytnutí informací a také k jejich zjišťování. V lepším případě dochází ke zvýšení motivace klienta k uzavření individuálního plánu a k systematické a soustavné práci na jeho zakázce.

Zpravidla máme v klubu rovněž připravená různá cvičení zaměřená na sebezpoznání a také šanon s informacemi o školách. Když potom během rozhovoru s klientem zjistíme, že by měl zájem si nějaké cvičení udělat, pomůžeme mu s jeho vypracováním.

⁴ Záměrně zde neuvádíme jako součást přímé práce tzv. připravený program v klubu pro skupiny klientů v omezeném provozu klubu, protože jsme zjistili, že tento způsob práce se příliš neosvědčil. Klienti nemají zájem o organizované skupinové aktivity zaměřené na kariérové poradenství a zároveň je problematické z důvodu zařazení takového programu omezovat provoz klubu. Takové řešení není u klientů oblíbené.

Spolupráce s klientem na individuálním plánu v kontaktní místnosti

V případě, že je klient dostatečně motivován, dochází k uzavření individuálního plánu. To se může stát buď v prostorech nízkoprahového klubu, nebo v rámci individuální schůzky v kontaktní místnosti. Uzavření individuálního plánu je příslibem dlouhodobější spolupráce klienta a pracovníka na zakázce. V procesu získávání praxe s poskytováním kariérového poradenství našim klientům jsme dospěli k modelovým individuálním plánům. To znamená, že existují určité kroky obsažené v individuálním plánu, které vedou/přispívají k naplnění stanoveného cíle/domluvené zakázky.

Příklad zakázky kariérového poradenství:

Klientka (16 let) přišla s touto zakázkou: „**Chci pracovat.**“

Znamená to, že klientka od nás potřebovala podpořit v procesu hledání brigády nebo stálé práce. Hledání práce nám komplikoval věk klientky, které bylo v době uzavření individuálního plánu 16 let, a také to, že byla absolventkou základní školy praktické. Na odborné učiliště nenastoupila a nastoupit nechtěla. Snažili jsme se jí vysvětlit, že najít si práci bez kvalifikace bude velmi obtížné, že se jí ale budeme snažit ukázat, jak si může brigádu a práci hledat.

Spolupráce má ve většině případů následující harmonogram:

- 1. Založení e-mailu** (pokud ho ještě klient nemá založený) a vysvětlení práce s e-mailovou schránkou a jejího významu v procesu hledání práce.
- 2. Prohledávání internetových nabídek brigád.** V této fázi procesu dochází ke konzultaci jednotlivých nabídek brigád/práce. Klienti nejprve nadšeně otevírají nabídky brigád/práce, které jim hned v nadpisu slibují zázračné zbohatnutí. Jelikož se tento krok několikrát opakuje, naučí se postupem času rozeznávat seriózní nabídky práce od těch klamavých. V této fázi rovněž konzultujeme požadavky zaměstnavatelů. Často dochází k určitému „vystřízlivění“ klientů, kdy je zaujme nabídka práce, pro kterou nemají kvalifikaci. Jejich rozpoložení a případné zklamání diskutujeme, snažíme se je motivovat k případnému návratu ke studiu prostřednictvím opětovného podání přihlášky na střední školu. Pokračujeme v prohledávání nabídek a najdeme si jednu nebo dvě, na které můžeme odpovědět. V případě, že v nabídce požadují životopis, dalším krokem je sestavení životopisu.

Pokud je zde uvedeno pouze telefonní číslo, pokračujeme nácvikem telefonátu a jeho provedením. Jedna schůzka trvá přibližně 60 minut. K aktivizaci klienta je nutné, aby si něco ze schůzky odnesl: například vytištěný životopis a vědomí toho, že se mu podařilo sestavit formální e-mail a poslat svůj životopis potenciálnímu zaměstnavateli. Nebo to může být zážitek samostatného telefonátu potenciálnímu zaměstnavateli a jeho úspěšné zvládnutí, i přes to, že tento telefonát nemusí vést k domluvení schůzky se zaměstnavatelem. Je dobré si uvědomit, zda má klient větší šanci uspět v telefonickém kontaktu nebo v e-mailové komunikaci, a začít tím,

co je pro něho více motivující a dosažitelné, tj. v čem může bezprostředně zažít úspěch.

3. Sestavení životopisu. Při sestavování životopisu jsme se inspirovali Siegelem (2008). Pokud sestavujete životopis s někým, kdo je absolventem základní školy nebo základní školy praktické, musíte se snažit maximálně vytěžit, co klient umí a jaké má pracovní zkušenosti z běžného života. Řada našich klientek má reálné kompetence plynoucí z činností, kterým se denně věnují. Vynikají v úklidových pracích, ve schopnosti pečovat o děti každého věku, zvládají kuchařské práce, a domnívám se, že by zvládly rovněž pečovatelské práce. Klienti naopak zvládají velice dobře manuální práce. Jsou schopni pracovat na stavbě, mají zkušenost s malířskými a natěračskými pracemi, s prací na zahradě, se zednickými pracemi, stěhováním a někteří mají zkušenosti s prací podlaháře. Problémem zůstává, že jim chybí reálná kvalifikace. Přesto tyto jejich zkušenosti do životopisu píšeme. Životopis si klient uloží na svůj e-mail, aby ho mohl použít ve chvíli, kdy hledá brigádu/práci samostatně.

4. Sestavení formálního e-mailu/průvodního dopisu potenciálnímu zaměstnavateli. Řada našich klientů má problém s bezchybným písemným projevem. Pomáháme jim při sestavování formálního e-mailu, opravujeme chyby, radíme, jaké věty je vhodné použít, a upozorňujeme na to, co o člověku písemný projev vypovídá. Postupem času jsou klienti schopni psát formální e-maily bez chyb. Zatím se však ukázalo, že z hlediska naplnění zakázky není spoléhání na elektronickou komunikaci efektivním způsobem, jak si najít práci. Rovněž jsme zjistili, že většina zaměstnavatelů neodpovídá na e-mail, ale pokud je někdo zaujme, rovnou uchazeči volají. Proto vždy uvádíme do e-mailu i telefonický kontakt na klienta.

Pokud bychom si měli vytvořit představu o tom, komu potenciální zaměstnavatelé odpovídají přes e-mail, případně na které e-maily reagují telefonicky, jednalo se vždy o klienty, kteří byli studenty středních odborných učilišť, resp. měli status studenta. Zjistili jsme, že status studenta má pro zaměstnavatele určitý význam. V případě, že je v životopisu napsáno, že klient ukončil základní školu nebo základní školu praktickou a není zde patrné, že pokračuje ve studiu, na e-mail nikdo nereaguje. V takových případech zůstává jedinou oficiální šancí na elektronickou odpověď vyhledávat v nabídkách úřadu práce, určených pro absolventy základních škol praktických a odborných učilišť.

Domníváme se ale, že klient, který je absolventem odborného učiliště, je do značné míry stigmatizován u potenciálních zaměstnavatelů. Velkou tragédií je to, pokud rodiče dají své dítě na odborné učiliště jen z toho důvodu, aby se na středním odborném učilišti „netrápilo“. Často jejich dítě nemá žádné postižení, je to inteligentní člověk, který by se s trochou sebezapření zvládl vyučit na středním odborném učilišti. Takový člověk je ale předem vyřazen ze „soutěže“ o pracovní místo právě kvůli stigma, které má „zvláštní“ škola. Uznávám, že základní školy praktické a odborná učiliště jsou zde potřebné pro žáky, kteří nemají jinou možnost. Nemají se ale stávat útočištěm pro ty, kteří se obávají tempa a nutnosti překonávat překážky v hlavním vzdělávacím proudu.

5. Nácvik telefonátu. Klienti mají často zábrany vyřizovat telefonáty nebo jen mluvit před cizími lidmi. Tento ostych je potřeba překonat prostřednictvím společného nácviku telefonátu. Máme zkušenost s tím, že nácvik telefonátu aktivizuje a uvolňuje atmosféru. Najdeme si konkrétní nabídku brigády a klient pak zkouší, jak by zaměstnavateli telefonoval. Pracovnice mu pak poskytne zpětnou vazbu k tomu, co zaznělo a co třeba během komunikace chybělo. Pracovnice během nácviku představuje potenciálního zaměstnavatele a toho, kdo koriguje průběh telefonátu. Telefonát zkoušíme několikrát, klient si poznamenává, co by měl potenciálnímu zaměstnavateli říkat. Po vyzkoušení telefonické komunikace klient vyřizuje samostatně telefonát.

První telefonát většinou nebývá vyřízen bezchybně, ale vede k posílení sebevědomí klienta a k ochotě zkoušet telefonovat na další nabídky práce. Klientům hlavně říkáme, ať poslouchají, co jim člověk do telefonu říká a snaží se na to reagovat. Po skončení telefonátu pracovnice probere s klientem jeho průběh. Společně sdílejí pocity z telefonátu, pracovnice poskytuje zpětnou vazbu.

Jedné z klientek se téměř podařilo během svého prvního telefonátu domluvit pracovní schůzku, kdyby se pak nevyjasnilo, že se jedná o práci pro uchazeče starší osmnácti let. Klientce bylo šestnáct let. Přesto odcházela domů šťastná, že telefonát zvládla a že by jí vzali, kdyby byla starší.

Je potřeba rovněž s klienty diskutovat pracovní možnosti pro šestnáctileté – jaká jsou s tím spojená pracovní omezení a jakou práci vůbec může získat člověk, který je mladší osmnácti let. Jak uvádíme výše, jedna schůzka trvá přibližně 60 minut, takže záleží na tempu klienta, co vše je možné během jedné schůzky zvládnout. Na základě našich zkušeností je důležité, aby klient v rámci jedné schůzky zažil „ochutnávku“ z procesu hledání práce, aby si „něco“ odnesl – zkušenost s telefonátem, životopis, očekávání odpovědi na e-mail. Pokud dojde pouze k sestavení životopisu bez jeho následného odeslání, klient se v procesu hledání práce nikam neposouvá a ze svého hlediska není v procesu hledání brigády/práce. Je třeba též uvést, že je z našeho pohledu pro klienty v procesu hledání brigády/práce nezbytné vlastnit mobilní telefon, a to jednak pro efektivní hledání práce (být dosažitelný pro potenciálního zaměstnavatele), tak pro udržení brigády. Personálně-pracovní agentury používají ke komunikaci s brigádníky většinou mobilní telefon. Komunikace probíhá prostřednictvím SMS zpráv, což předpokládá také vlastnictví mobilu s dobrotým kreditem na straně klienta.

Při dalších schůzkách se věnujeme vyhledávání nabídek práce, telefonátům i rozepisování e-mailů. Upozorňujeme ale klienty, že pokud si chtějí brigádu/práci najít, nestačí pouze dvakrát do týdne využít úřední hodiny pro kariérové poradenství v NZDM DROM. Doporučujeme rovněž roznos životopisů, sledování „papírových“ nabídek práce ve výlohách obchodů, kontaktování sociální sítě (známých a příbuzných, kterým se podařilo brigádu/práci sehnat). Dále zprostředkováváme klientům kontakt s pracovníky dalších služeb DROM, romského střediska a motivujeme je ke kombinaci těchto služeb. Předáváme klientům seznam brněnských personálních a pracovních agentur a odkazujeme na personálně-pracovní agenturu, se kterou jsme navázali spolupráci.

Výsledkem dlouhodobější spolupráce je posílení klíčových kompetencí klienta a zlepšení jeho orientace na trhu práce. Samozřejmě je obtížné dosáhnout cíle, tj. pracovního umístění, vzhledem k aktuální situaci na trhu práce a k znevýhodněné výchozí pozici našich klientů, která je dána především nízkým dosaženým stupněm vzdělání a samozřejmě životem v podmínkách sociálního vyloučení.

- 6. Revize spolupráce na individuálním plánu.** V závěru spolupráce by mělo v lepším případě následovat její zhodnocení. Ve většině případů však klienti přestali docházet, takže zhodnocení spolupráce připravila pracovnice sama a klient už se na něm nepodílel. Často tak chybí klientovo vyjádření ke spolupráci na zakázce. Vzhledem k tomu, že účast na kariérovém poradenství, stejně tak jako na veškerých aktivitách sociální služby NZDM je ze strany klienta dobrovolná, nemůžeme ho nutit k setrvání ve spolupráci, pokud on sám nechce. Řadu klientů odradí právě to, že hledání brigády/práce vyžaduje dlouhodobou časovou investici a osobní nasazení. Jejich nadšení po několika týdnech často opadne a je vystřídáno demotivací a apatií. Situace na trhu práce však momentálně není příznivá pro nekvalifikované uchazeče o zaměstnání. Proto je uzavření individuálního plánu na hledání brigády/práce u absolventů základních škol cestou, jak je vybavit důležitými kompetencemi, ale není zde příliš velká šance, že zakázka bude dosažena. Proto tyto snahy jdou ruku v ruce s podporou a motivací našich klientů ke vzdělávání a k prodlužování doby setrvání ve studiu.

Příkladem formulace zakázky z druhé tematické oblasti kariérového poradenství v jazyce klienta je „**chci se dostat na školu**“. Pokud si tuto zakázku dále rozebereme, zjistíme, že se v ní skrývá řada dílčích zakázek a že je vhodné začít profesní orientací klienta – zjišťovat, co rád dělá a jaké jsou jeho zájmy, školní výsledky a představy o budoucím uplatnění. Předpokládáme, že klient je v 9. třídě, a že si potřebuje vybrat vhodný obor studia a střední školu a že potřebuje podporu a „průvodce“ přijímacím řízením na střední školu. Zde bychom chtěli nastínit postup u jedné z klientek.

- 1. Začali jsme rozhovorem**, v rámci kterého jsme zjišťovali představy klientky o budoucím uplatnění, stávající preference oboru a školy a důvody, které k této preferenci vedou. Dále jsme se zabývali zájmy klientky, školním prospěchem a preferencí školních předmětů. Zjišťovali jsme rovněž motivaci ke studiu a přístup k učení. V neposlední řadě jsme se dotazovali na přístup rodiny k jejímu studiu.

Často se nám stává, že klienti očekávají, že jim pracovnice vybere, na který obor by se hodili a rovnou s nimi vyplní přihlášku. Takové řešení nevádí ani některým rodičům, kteří si často nevědí s profesní orientací svého dítěte rady. Pracovnice pak vysvětluje klientům, že se společně doberou k několika možnostem, které si pak klienti musí rozmyslet sami a probrat je s rodiči. Pracovnice diskutuje s klienty každou možnost a zmiňuje rizika, která dává do souvislosti se zjištěnými preferencemi jednotlivých klientů.

- 2. Po úvodním rozhovoru**, jehož cílem bylo zjistit **základní informace o preferencích** klientky, následovaly aktivity profesní orientace. Jedná se o různá cvičení zaměřená na sebepoznání (převzaté bez úprav od Šikulová, Mrázová a kol., 2007) a online

testy dovedností a zájmů (dostupné na www.gwo.cz). Z testů zájmů a dovedností vzešly další informace, ty jsme konfrontovali s tím, jak tyto výsledky vnímá klientka.

Tyto testy není možné považovat za směrodatné, ale většinou si z toho, co v testech vyšlo, klienti alespoň jednu možnost vyberou. Pro příslušné povolání pak společně hledáme adekvátní vzdělávací dráhu, tj. najdeme společně obor studia, který směřuje k výkonu zvoleného povolání, a střední školu v Brně, kde je možné tento obor studovat.

V této fázi jsme založili sešit Volba povolání, kam si klientka zapisovala zjištěné informace a vlepovala různá cvičení.

Jedním ze cvičení může být rovněž výběr preferovaného pracovního prostředí, z kterého rovněž vzejde několik povolání, která by klienti mohli vykonávat. Obrázky různých a zároveň reálných pracovních prostředí jsme si vyhledali na internetu a vytiskli je, aby si je klienti mohli nalepit do sešitů „Volba povolání“.

Klientka odešla domů se sešitem, aby si rozmyslela, které ze zjištěných povolání pro ni bude nejlepší. Jejím úkolem bylo konzultovat možnosti i s rodiči a dostavit se takto připravená na další schůzku s pracovníci.

3. Poté byla naplánovaná schůzka, kde klientka **konzultovala s pracovníci své rozhodnutí**.

Pokud je potřeba, pracovnice pomůže klientům s vyplněním přihlášky⁵ ke studiu a sdělí jim informace o dalším postupu v přijímacím řízení. Nabídne doprovod na poštu nebo na střední školu s přihláškou. Jednu přihlášku mají klienti ze školy, druhou nabíjíme našim klientům zdarma.

Pomohli jsme klientce s vyplněním základní hlavičky přihlášky: jméno, příjmení, adresa školy, obor studia. Pak jsme ji nasměrovali za doktorem a zpět na základní školu, kde jí výchovný poradce doplní známky a potvrdí přihlášku.

Domluvili jsme se s klientkou, že ji budeme informovat, jakmile zjistíme, že jsou již vyvěšeny výsledky přijímacího řízení.

Připomínáme nutnost vyzvednout zápisový lístek rodičem. Nabízíme doprovod na střední školu se zápisovým lístkem. V případě klientů, kteří nebyli přijati ke studiu, můžeme pomoci s formulací odvolání a s podáním přihlášek ve druhém kole přijímacího řízení.

4. Upozornili jsme klientku na **různé možnosti stipendijní podpory** a pomohli s vyplněním žádosti o stipendium.

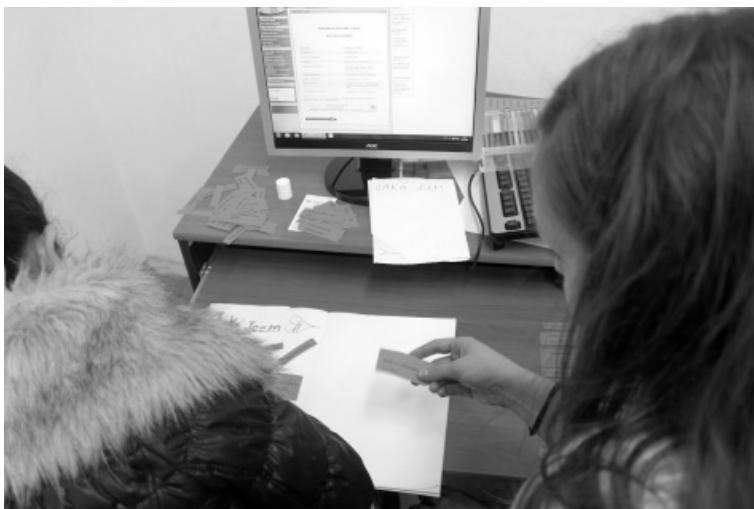
Na provádění přijímacím řízením navazuje podpora při přechodu ze základní na střední školu. Snažíme se s klienty sdílet jejich zážitky, ať už jsou pozitivní nebo negativní.

Workshopy

Workshop profesní orientace, který se odehrává v počítačové místnosti, považujeme za stěžejní aktivitu kariérového poradenství. Jedná se o výchovně vzdělávací aktivitu s předem danou strukturou, respektive posloupností na sebe navazujících kroků.

⁵ Pomůžeme s vyplněním základní hlavičky přihlášky: jméno, příjmení, kontaktní údaje, adresa školy, obor studia.

Klienti za využití informačních a komunikačních technologií plní jednotlivé úkoly. Výsledkem workshopu je prohloubení znalostí a posílení schopností a dovedností. Klienti pracují s předtištěnými materiály a pomůckami za asistence kontaktních pracovníků.

Workshop profesní orientace

Klienti jsou předem upozorněni na termín konání workshopu profesní orientace. Přestože je workshop primárně určen klientům v 8. a 9. třídách, často se setkáváme se zájmem především ze strany mladších klientů. V účasti na workshopu jim nebráníme, protože se domníváme, že zabývat se vlastní profesní orientací je vhodné co nejdříve. Vzhledem k tomu, že každý účastník workshopu je z jiného ročníku a na jiné úrovni sebepoznání, je nutné, aby bylo pro klienty připraveno více aktivit a cvičení. Někteří klienti se účastní workshopu profesní orientace opakovaně, takže je potřeba navazovat na to, co už je známo z workshopů předchozích. Základem workshopu profesní orientace byl tištěný materiál k vyplnění zaměřený na nastínění možné vzdělávací dráhy a hledání vhodného povolání. Na základě předchozích zkušeností jsme se rozhodli přepracovat strukturu workshopu a obsahově ho obohatit. Rovněž jsme měli možnost věnovat každému z klientů individuálně na počítačích 60 minut času. Během workshopu byly přítomny v počítačové místnosti tři pracovníci. Společně jsme vnímaly, že za těchto podmínek je spolupráce na profesní orientaci klienta intenzivnější a kvalitnější. Předem jsme připravily strukturu workshopu s tím, že pokud už klient dříve nějaký workshop kariérového poradenství absolvoval, budeme pro něj mít připraveného vždy něco navíc, aby mohl na své profesní orientaci dál pracovat. Každý klient mohl zapisovat všechny důležité informace, které v rámci workshopu zjistí, do svého sešitu Volba povolání. Podklady pro workshop profesní orientace jsou přílohami metodik č. 1 a 2.

Zpravidla začínáme dotazníkem zájmů, který je dostupný na www.gwo.cz. Přestože někdy výsledky tohoto testu překvapí nejen klienta, ale i pracovnice, považujeme ho za vhodný interaktivní nástroj, protože v konfrontaci s výsledky je klient ve většině případů schopen říci, co by se mu líbilo a co naopak vůbec. Výsledky dáváme do souvislosti s prospěchem klienta a přístupem k jeho školní práci. Klient názvy některých povolání nezná, takže mu je během krátkého rozhovoru můžeme objasnit. Po společné rozmluvě je klient schopen si vybrat jedno nebo dvě povolání, které by mohl eventuálně v budoucnosti vykonávat. Poté hledáme ke zvolenému povolání příslušnou vzdělávací dráhu, tzn. obor studia a střední školu. Veškeré získané informace si klient poznamená do svého sešitu. Mladším klientům nebo těm méně motivovaným necháváme vybírat z připravených obrázků, které znázorňují zájmy a záliby, kterým se věnují ve volném čase. Obrázky zálib a „koníčků“ jsme vyhledali na internetu a vytiskli je. Účastníci workshopu si je pak vlepují do svého sešitu. Pracovnice se s nimi mohou bavit o tom, co je baví, co rádi dělají ve svém volnu, jaký předmět preferují ve škole apod. V případě, že klient tyto aktivity již absolvoval, pracovnice mu nabídne společné sledování krátkých videí na www.infoabsolvent.cz. Prostřednictvím videí si může klient ujasnit, které povolání by ho lákalo z hlediska sdělovaných informací, zobrazovaného pracovního prostředí a vzhledem k demonstrovaným pracovním činnostem.

1. Zpravidla zařazujeme v rámci jednoho workshopu pouze jeden online test, protože jeho zvládnutí je vcelku náročné na pozornost a zabere rovněž dost času, který bychom mohli věnovat rozhovoru s klientem nebo dalším cvičením. V případě, že klient má již vyplněný test zájmů z předchozích workshopů, během dalšího workshopu pokračujeme testem dovedností na www.gwo.cz a aplikujeme stejný postup – konfrontujeme výsledky testu s profesními preferencemi klienta a následně hledáme vhodnou vzdělávací dráhu.
2. Následuje cvičení zaměřené na sebezpoznání „Jaký/á jsem?“⁶. Základem tohoto cvičení jsou jednoduché „výroky o sobě“, které jsou vytištěny na barevném papíře a nastříhány na malé papírky. Klienti si pak jednotlivé výroky prochází a vybírají z nich ty, které jsou podle jejich mínění tzv. pravdivé. Výroky, které dle pohledu klienta o něm neplatí, klient vyřadí. V rámci této aktivity se účastník workshopu může zamyslet sám nad sebou a vytvoří si „obraz o sobě“. Ten může být částečně konfrontován se zpětnou vazbou pracovnice ke klientovu chování, jak ho on sám zažívá v prostředí nízkoprahového klubu. Podotýkáme, že tato konfrontace by měla být co nejcitlivější a přiměřená situaci a měla by spíše podnítit další rozhovor s klientem. Vybrané výroky si pak klient nalepí do sešitu.
3. V závěru workshopu⁷ klient dostane od pracovnice sadu asi osmdesáti obrázků, na kterých jsou vyobrazena různá pracovní prostředí a lidé různých povolání. Tato vyobrazení jsou reálná a realisticky zachycená. Vyhledali jsme je na internetu a pro účely workshopu vytiskli. Seznam pracovních prostředí průběžně doplňujeme,

6 Výroky byly formulovány tak, aby jim klient maximálně porozuměl, tzn., jsou napsány v jazyce klienta, přestože se nemusí vždy jednat o spisovné výrazy. Výroky jsou formulované v ženském a mužském rodu.

7 Pořadí jednotlivých aktivit se v rámci workshopu dá měnit podle toho, jak je klient motivován, jak je na tom s pozorností, i podle jeho věku a vyspělosti.

abychom na nějakou možnost nezapomněli. Klienti si z obrázků se zájmem vybírají a troufám si tvrdit, že podle preferencí pracovního prostředí se pak dostáváme k dalším povoláním, která by se jim mohla líbit, protože na základě obrázků si dokáží jednotlivá pracovní prostředí lépe představit. Obrázky pracovních prostředí si klienti nalepí do sešitu, a pokud mají chuť, rovněž ke zvoleným povoláním hledáme adekvátní vzdělávací dráhu. Tato aktivita je jednoduchá a přesto efektivní. Obrázky si pracovník NZDM může jednoduše vyhledat na internetu a vytvořit si tak pestrou škálu jednotlivých pracovních prostředí.

Počítačový workshop považujeme za efektivní aktivitu kariérového poradenství. Na workshop často přichází klient se svým vysněným povoláním (např. fotbalista, tanečnice) a jinak nedokáže vyjmenovat žádné povolání, na které by se mohl hodit nebo které by se mu líbilo vykonávat. Odchází po hodině z workshopu a v jeho sešitě Volba povolání je zaznamenáno povolání hned několik. Klient je více informovaný, měl možnost se zamyslet sám nad sebou a nad vlastními preferencemi, a má lepší přehled o tom, jaké obory ústí do konkrétních povolání.

Workshop konkrétních dovedností „Výběrové řízení“

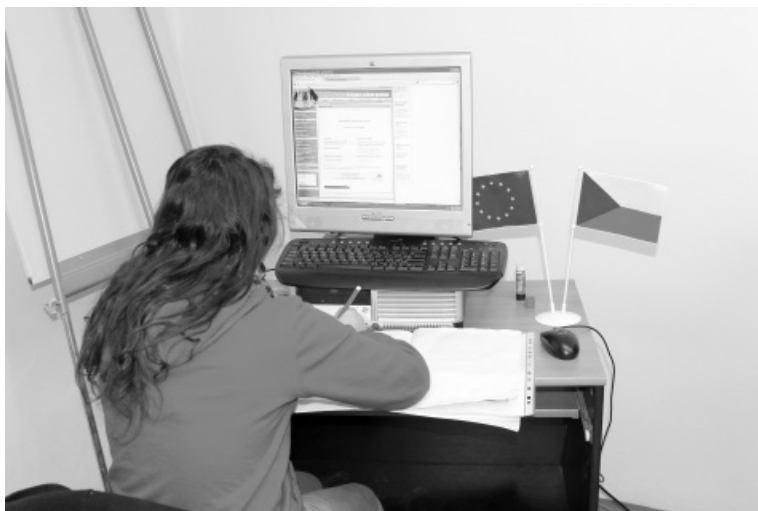
Tento workshop jsme realizovali pouze jednou ve spolupráci s lektorem počítačového kroužku. Cílem workshopu bylo posílení schopnosti sebe prezentace našich klientů a jejich seznámení s postupem v procesu hledání brigády nebo práce. Rovněž jsme v rámci tohoto workshopu chtěli upozornit klienty na to, že s námi mohou hledat v období od května do srpna letní brigády. Workshop měl následující strukturu:

1. Vyhledání nabídky práce na www.jobs.cz. Přítomné klienty – mladé muže – zaujala práce pomocného zedníka. Sestavili jsme s nimi životopis, který byl odeslán na e-mail pracovnice s vhodně formulovaným průvodním dopisem. Pracovnice

životopisy vytiskla a předala je lektorovi počítačového kroužku, který byl v roli potenciálního zaměstnavatele.

2. Pracovnice vysvětlila klientům, co bude následovat. Každému z klientů nyní zatelefonuje potenciální zaměstnavatel a jejich úkolem je vhodně reagovat na to, co říká, a domluvit si schůzku. Aby telefonát samotný mohl probíhat co nejreálněji, lektor byl ve vedlejší místnosti, zatímco pracovnice poskytovala klientům instrukce, jak by měl telefonát probíhat a co by měli klienti říci (jak se představit, na co se ptát, jak si domluvit schůzku). Klienti si nejprve přehazovali telefon jako „horký brambor“ a nikdo z nich nechtěl mluvit do telefonu první. Nakonec si postupně všichni domluvili schůzku s lektorem v roli zaměstnavatele.
3. Poté následoval individuální pohovor se zaměstnavatelem. Lektor si ve vedlejší místnosti připravil stůl a dvě židle a po jednom si zval k sobě klienty na pohovor. Vedli spolu debatu nad zaslaným životopisem a lektor kladl klientovi otázky, které jsou na pracovních pohovorech běžné.
4. Klientům jsme pak poskytli zpětnou vazbu k telefonátu a lektor rovněž k průběhu přijímacího pohovoru. Ocenili jsme jejich výkony a lektor uzavřel workshop tím, že by je jako pomocné zedníky pravděpodobně všechny zaměstnal.

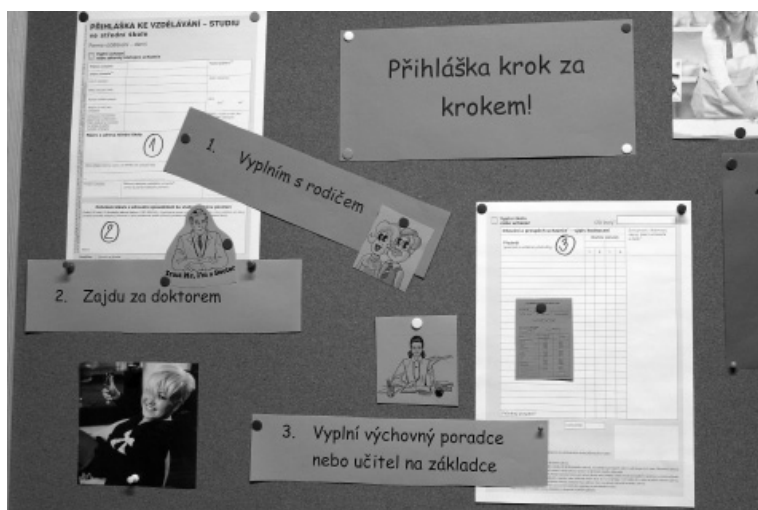
Při poskytování kariérového poradenství využíváme informační a komunikační technologie. Pro vyhledávání brigád je nutné mít k dispozici počítač s připojením na internet. Nejčastěji poskytujeme individuální kariérové poradenství v kontaktní místnosti, kde máme počítač s připojením na internet k dispozici. Často rovněž využíváme mobilní telefon k nácvikům telefonátů. Připojení k internetu je rovněž nezbytné kvůli snadnému přístupu k online testům zájmů a dovedností a poradenským nástrojům. Internet využíváme rovněž při vyhledávání různých informací pro klienty a také informací, které využijeme pro tvorbu materiálů k workshopům, k diskusím ve skupině v klubu, k tvorbě nástěnek apod. Vycházíme z toho, že v současné době je pro kvalitní poskytování kariérového poradenství nezbytné používat informační a komunikační technologie. Aktuální informace týkající se kariérového poradenství hledáme nejen v odborné literatuře ale i na internetu.

Nepřímá práce s klientem

Za nepřímou práci s klientem považujeme úpravu prostředí nízkoprahového klubu. Jedná se především o tvorbu informačních a tematických nástěnek:

1. Cesta vzdělávacím systémem: znázornění cesty jednotlivými vzdělávacími stupni, výstupy vzdělávání (výuční list, maturitní vysvědčení, vysokoškolský diplom);
2. Střední odborná učiliště a obory studia v Brně, charakteristika povolání;
3. Přihláška „krok za krokem“ – jak postupovat při vyplňování přihlášky ke studiu;
4. Brigády: jak napsat životopis, jak rozeznat seriózní nabídku brigády od pochybné, práce „na černo“, webové stránky s nabídkami brigád.

Externí aktivity kariérového poradenství

Externí aktivity kariérového poradenství, tj. aktivity mimo prostředí nízkoprahového klubu, realizujeme zprostředkováním kontaktu klientů se společenským prostředím, a to především v rámci „Dnů otevřených dveří“ nebo prostřednictvím návštěvy konkrétního pracovního prostředí.

Dny otevřených dveří na středních školách

Zde je pole působnosti poněkud omezené, protože vždy záleží na momentální náladě klienta a jeho zájmu se takové akce zúčastnit. Záleží rovněž na způsobu realizace akce samotné. Tedy jde o to, zda je Den otevřených dveří dostatečně atraktivně koncipován, což není samozřejmostí na každé škole. Střední školy předpokládají především účast rodičů a některé Dny otevřených dveří tak bývají organizovány ve stylu třídní schůzky, což pro děti a mládež nebývá příliš atraktivní. Dobrou zkušenost jsme měli na střední škole potravinářské, obchodu a služeb Charbulova v Brně, která vždy nabízí atraktivní program, ve kterém myslí i na případné mladší účastníky akce. Pravidelně s námi chodí i klienti navštěvující nižší ročníky základní školy, u nichž ještě výběr konkrétního studijního oboru není aktuální, ale my jsme toho názoru, že účast na podobných akcích rozšíří dětem obzory. Setkají se zde se zástupci jednotlivých profesí z řad mistrů, vyučujících i žáků, kteří jsou oblečeni v tradičních profesních uniformách a seznamují návštěvníky Dne otevřených dveří s náplní své práce, kterou názorně předvádějí. Ochotně odpovídají na dotazy týkající se jednotlivých oborů i průběhu studia samotného. Pro děti a mládež je taková akce zážitkem, kde získají řadu nových informací. Rovněž pracovníci NZDM DROM se snaží názorné ukázky využít k informování klientů o jednotlivých povoláních a samozřejmě i k získání aktuálních kariérových informací.

Zprostředkování kontaktu s reálným pracovním prostředím

Oslovili jsme několik brněnských zaměstnavatelů, zda by nám neumožnili exkurzi. Nakonec jsme šli na exkurzi do Nové Mosilany, která spolupracuje se SŠ POS Charbulova v Brně. Tato střední škola zároveň nabízí velkoryse stipendijně podpořený obor Výrobce textilií. Jelikož řada našich klientů se rozhodne nejit studovat z finančních důvodů, bývá možnost stipendia motivací ke studiu. O exkurzi byl velký zájem především z řad dívek. Prohlédli jsme si výrobní prostory továrny a vyslechli si krátkou přednášku na téma procesu výroby látek. Během setkání s tímto reálným pracovním prostředím jsme pochopili, že práce člověka, který vyrábí textilie je náročná už např. z toho důvodu, že se pohybuje v hlučném prostředí. Během exkurze v Nové Mosilaně, i po jejím skončení, jsme se s děvčaty bavili o tom, které pracovní prostředí preferují a které nikoliv.

Doprovodné a podpůrné aktivity kariérového poradenství

Efektivní kariérové poradenství by podle našeho názoru nebylo možné bez realizace podpůrných aktivit ve směru zkvalitnění služby samotné, a rovněž ve smyslu aktivity ve prospěch klienta i nad rámec individuální a skupinové práce, tedy veškeré práce v klubu a kontaktní místnosti. Účinná prevence předčasných odchodů ze vzdělávání totiž dle našeho názoru není možná bez spolupráce s dalšími institucemi (srov. Trhlíková, 2012). S úmyslem přispět k zamezení předčasných odchodů ze vzdělávání jsme podnikli níže uvedené kroky.

Navázání kontaktu se školními psychology na středních školách

Na základě zkušeností s poskytováním kariérového poradenství z let minulých jsme zjistili, že děláme maximum v rámci spolupráce s klientem, ale že školní prostředí, do kterého pak klient vstupuje, se natolik nezabývá jeho sociální situací a výchozí pozicí a nebere žádné ohledy na jeho obtížnou životní situaci. Uvědomili jsme si, že naše práce bude zbytečná, pokud na ni nenaváže v procesu podpory klienta někdo další. Proto jsme se rozhodli hledat spolupracující instituce. Oslovili jsme prostřednictvím e-mailu střední školy, o kterých jsme věděli, že tam nastoupili naši klienti. Školní psychologové ze SŠPOS Charbulova 106, Brno byli ochotni spolupracovat. Domluvili jsme si schůzku, na které jsme probrali situaci našich klientů a problémy, které zažívají při přestupu ze základní na střední školu. Byli jsme seznámeni s prostředím školy a s její kulturou. Domluvili jsme se, že po ukončení přijímacího řízení obě školní psychologové navštíví náš nízkoprahový klub, aby klienti věděli, koho mohou kontaktovat, kdyby měli nějaké problémy ve škole.

Naším záměrem bylo nejen navázání kontaktu s konkrétními osobami z vybrané střední školy, ale také výměna informací. Školní psychologové nám poskytly informace o jednotlivých učebních a studijních oborech, náročnosti studia na dané škole a o tom, jaké má která profese uplatnění. Pracovnice NZDM DROM sdílely informace o možnostech stipendijní podpory pro romské žáky ohrožené sociálním vyloučením. Dále jsme

řešili, z jakého sociálního prostředí žáci pocházejí a jak náročnou zkoušku pro ně přechod ze základní na střední školu představuje. Za častý důvod, proč své studium vzdávají je považován třídní i školní kolektiv, volba nevhodného oboru (často si neuvědomují, co obnáší jednotlivé profese – např. práce pekaře vyžaduje vstávání ve 3 hodiny ráno), náročné učivo, neshody s vyučujícími. Troufáme si tvrdit, že osobní schůzka napomohla k navázání kontaktu, předání informací a vzájemnému porozumění.

Zatím jsme tedy domluveni na návštěvě školních psychologek v NZDM DROM a udržení vzájemného kontaktu. Vzhledem k jednomu z principů nízkoprahových služeb, kterým je anonymita klienta, není zatím domluvena spolupráce ve prospěch konkrétních žáků. Zbývá zjistit, zda by klienti a jejich rodiče měli o podobný typ podpory zájem.

PR – představení dílčích služeb a vzdělávacích aktivit NZDM DROM v rámci Veletrhu středních škol na brněnském výstavišti

Z pochopitelných důvodů nebylo možné všechny střední školy navštívit a oslovit je za účelem osobní schůzky. Aby bylo zřejmé, že chceme maximálně podpořit naše klienty při přechodu na střední školu, udržet je ve studiu co nejdéle a zároveň nedublovat nabízené služby, oslovovali jsme na Veletrhu středních škol jejich jednotlivé zástupce a předávali jsme jim informační a propagační materiály. Některé školy o službách a organizaci DROM, romské středisko věděly, pro jiné jsme byli neznámou organizací. Podařilo se nám se zástupci škol navázat kontakt, předat jim potřebné informace, propagovat dílčí službu kariérového poradenství, a v neposlední řadě nabídnout vzdělávací aktivitu doučování pro studenty středních škol.

Přednáška o kariérovém poradenství pro budoucí profesionály

Snažíme se být otevření spolupráci nejen s partnerskými a návaznými institucemi. Oslovila nás vyučující studentů oboru Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku⁸ s žádostí o realizaci přednášky v rámci výuky předmětu Odborné poradenství. Nabídli jsme prezentaci našich zkušeností s poskytováním kariérového poradenství. Vyučující nabídku přijala a se studenty vytvořila zážitkový preventivní program pro naše klienty. Naskytla se tak příležitost seznámit budoucí mistry odborného výcviku s životní situací našich klientů a vytvořit tak prostor pro lidská setkání v prostředí nízkoprahového klubu. Studenti projevili velké nadšení při realizaci preventivního programu. Podařilo se jim v nízkoprahovém klubu navodit přátelskou atmosféru a zanechali dobrý dojem na klienty. Klienti byli nadšení a přáli si, aby studenti přišli znovu. Domníváme se, že prostřednictvím tohoto setkání se podařilo nabourat některé oboustranné stereotypy. A zároveň jsme předali studentům informace o dosavadní praxi kariérového poradenství.

8 Jednalo se o studenty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Zmíněný obor studia je součástí bakalářského studijního programu Specializace v pedagogice. Absolventi Učitelství praktického a odborného výcviku se pak stávají Mistry odborného výcviku na středních odborných učilištích.

Spolupráce s partnerskou základní školou

Se základní školou nám. 28. října v Brně spolupracujeme již řadu let. V rámci projektu Máš na to! bylo naším záměrem tuto spolupráci v oblasti kariérového poradenství zkvalitnit. Nejprve se uskutečnila společná schůzka s partnery projektu. Na této schůzce jsme si předali informace o fungování školy a o tom, co pověření zástupci školy považují za důležité a potřebné v podpoře žáků. Dále jsme se domluvili na vytvoření informačního materiálu o oborech studia a středních školách svépomocí. Rozdělili jsme si jednotlivé střední školy, vyhledali informace o oborech studia, zkompletovali jsme je a rozeslali si je prostřednictvím e-mailu. Sestavili jsme tak materiál, který nám slouží jako podpůrný informační zdroj v procesu kariérového poradenství. Také jsme si vyměnili informace o tom, jaké aktivity kariérového poradenství nabízí a poskytuje svým žákům škola a jaké můžeme nabídnout my. V podstatě jsme se shodli na tom, že usilujeme o komplementaritu našich služeb a vzájemnou podporu.

Dalším krokem byla schůzka s rodiči vycházejících žáků, na kterou nás partnerská škola přizvala především za účelem informování rodičů o existujících možnostech stipendijní podpory na úrovni středního školství pro jejich děti. Zde jsme se společně s výchovnou poradkyní a školní psycholožkou setkali s rodiči žáků a probírali jsme náležitosti týkající se přijímacího řízení (termíny, postup při vyplňování přihlášek, zápisové lístky). Rodiče rovněž zajímala kvalita výuky na jednotlivých školách a reálné možnosti uplatnění absolventů konkrétních oborů. Bylo zřejmé, že někteří rodiče pochybují o smyslu vzdělávání a jeho přínosu pro život vlastních dětí vůbec. Zaznívala zde obava z toho, že jejich děti se budou zbytečně trápit studiem, a nakonec se jim stejně nepodaří získat zaměstnání. Pracovníci NZDM DROM i zástupci školy se snažili rodiče přesvědčit, že vzdělání bude mít pro jejich děti přínos.

V prostředí nízkoprahového klubu se jako kontaktní pracovnice stále častěji setkáváme s tím, že klienti projevují demotivaci ke studiu na střední škole. Troufáme si tvrdit, že tato situace je oproti několika minulým rokům významně jiná. Dříve se klienti zajímali o studium a o to, na který obor by se hodili. V tomto roce jakoby opadl zájem vůbec studium na střední škole zkoušet. Tato situace nás „vydělila“, protože považujeme

vzdělávání za cestu ze života v podmínkách sociálního vyloučení. Pokud se klienti vzdají možnosti tuto cestu nastoupit a vůbec zkusit získat vzdělání a předem ji vzdají, nejen, že nenajdou práci, ale nepoznají nové lidi a nevytvoří si širší podpůrnou sociální síť.

V týmu NZDM jsme se bavili o tom, jak budeme na nezájem klientů o další studium reagovat, a došlo nám, že musíme oslovit skupinu žáků, ne pouze jednotlivce. Kontaktovali jsme partnerskou základní školu s otázkou, zda by nám neumožnili delší vstup v některé z vyučovacích hodin, abychom se společně se žáky mohli zamyslet nad tím, jaké to bude, když nastoupí nebo naopak nepůjdou na střední školu. Vytvořili jsme si prezentaci, v rámci které jsme rozebírali úskalí jednotlivých cest a úkolů s nimi spojených. Prezentaci jsme proložili diskuzí a dvěma cvičeními, která se týkala představ žáků o jejich budoucnosti a také výhod a nevýhod toho, když „se půjdou vyučit“ nebo „zůstanou doma“. V závěru programu jsme žákům nabídli naše služby, na kterých jsme se předem domluvili se zástupci partnerské základní školy. Jednalo se o poskytnutí přihlášky ke studiu, pomoc s výběrem oboru, s částečným vyplněním přihlášky, o doprovod na střední školu s přihláškou nebo se zápisovým lístkem. Dále byli žáci informováni o tom, že je rádi podpoříme při přechodu ze základní na střední školu, a to především prostřednictvím doučování a poradenství. Součástí programu byla rovněž beseda s bývalým žákem školy, nyní již absolventem středního odborného učiliště v oboru Pekař, který odpovídal na různé dotazy žáků týkající se studia, problémů při studiu, školního prostředí, i způsobů, jak studium zvládat.

Příklad zakázky jedné z klientek, kvůli které jsme kontaktovali partnerskou ZŠ:

„Přestoupit na jinou základní školu“: Kontaktní pracovnice NZDM DROM se telefonicky spojila s výchovnou poradkyní partnerské ZŠ a ta jí poskytla potřebné informace o postupu při přestupu na jinou základní školu. V případě, že klientka chce přestoupit na jinou školu, zažádá si o přestup na vybrané škole. Školy si mezi sebou přestup vyřídí, předají si dokumentaci apod. Není možné nejprve ukončit studium na stávající škole a pak řešit přestup na jinou střední školu.

Co se týče role pracovnice NZDM, může klientovi předat informace, jak má postupovat, reálně však může zakázku „vyřešit“ až po zapojení rodiče do realizace zakázky. Přestup na jinou základní nebo střední školu musí realizovat sám rodič se svým dítětem.

Oslovení Komunitního centra – DROM, romské středisko za účelem spolupráce s rodiči ve prospěch klientů NZDM

V době trvání projektu Máš na to! bylo jedním z našich cílů nějakým způsobem oslovit rodiče klientů a upozornit je na důležitost vzdělání pro život jejich dětí, přestože rodiče klientů NZDM DROM nejsou samostatnou cílovou skupinou. Cesta ke spolupráci se otevřela díky komunitnímu centru při organizaci DROM, romské středisko. Do komunitního centra docházejí dospělí lidé a někteří z nich jsou rodiči našich klientů. Požádali jsme pracovníky komunitního centra o spolupráci ve prospěch našich klientů. Upozornili jsme je na blížící se termín podávání přihlášek ke studiu na středních školách, předali jsme jim část tiskopisů přihlášek a vytvořili propagační leták pro rodiče, který byl vyvěšen na dveřích komunitního centra. Prostřednictvím letáku jsme jim nabídli služby kariérového poradenství pro jejich děti. Zamýšleli jsme oslovit rodiče nikoliv adresně, kvůli respektu k soukromí našich klientů, ale plošně prostřednictvím pracovníků komunitního centra.

Navázání kontaktu s personálně-pracovní agenturou

Během řešení zakázky s jednou z klientek, která se týkala hledání práce, jsme se setkali s nestandardním jednáním jedné nejmenované pracovní agentury. Pracovnice si zjišťovala informace na internetu o smluvních podmínkách agentur a o tom, jaká mají oprávnění a povinnosti vůči svým klientům. Samostatné kontaktování pracovní agentury klientkou považujeme za velký úspěch, a proto nás zklamalo, že podmínky spolupráce s agenturou byly pro klientku nevýhodné, a spolupráce samotná jí nic nepřinášela. Rozhodli jsme se, že navážeme kontakt s jinou personálně-pracovní agenturou, představíme organizaci DROM, romské středisko a nastíníme životní situaci našich klientů. Dále jsme chtěli zjistit, co mohou podobné agentury našim klientům nabídnout a jaké jsou podmínky spolupráce. Sjednali jsme si schůzku s vedoucí personálně-pracovní agentury a v podstatě jsme se domluvili, že budeme naše klienty připravovat na první návštěvu personálně-pracovní agentury a na jednání s jejími zaměstnanci. Budeme jim poskytovat informace o tom, na co se připravit a co si přinést. Nyní víme o personálně-pracovní agentuře, která poskytuje kvalitní služby, a na kterou můžeme naše klienty odkazovat, což také děláme.

Organizace jednotlivých aktivit v průběhu školního roku

Níže uvádíme harmonogram aktivit kariérového poradenství sestavený podle toho, jak jsou dílčí témata kariérového poradenství koncipovaná v průběhu školního roku.

září–prosinec: Kontext: Začátek školního roku. Pokud jsou klienti v 8. nebo 9. ročníku studia, učitelé začínají hovořit o důležitosti známek na vysvědčení z těchto ročníků pro přijetí na střední školy. Organizační záležitosti: Domluvit se s kolegy na úředních hodinách pro individuální kariérové poradenství (2 krát týdně od 13:00–15:00 hod.) a vyvěsit je v klubu a v kanceláři pracovníků NZDM. Vytvořit srozumitelný informační plakátek o kariérovém poradenství a úředních hodinách, co nejvíce „v jazyce klientů“.	Průběh neorganizované/spontánní práce v prostředí nízkoprahového klubu: dílčí, krátké rozhovory o studiu na středních školách a o preferencích oborů a škol; motivace k využití úředních hodin určených pro individuální kariérové poradenství. Individuální práce: využití elektronických on-line poradenských nástrojů; vyhledávání informací na webových stránkách středních škol, na které se nejčastěji naši klienti hlásí: SŠ POS Charbulova 106, Brno: www.sposbrno.cz, odloučené pracoviště Jánská 463/22, Brno: www.obchodskola.cz; SŠ Polytechnická, Jílová 36g, Brno: www.jilova.cz; OU a praktická škola, Lomená 44, Brno: www.oupslomena.cz; Integrovaná SŠ automobilní, Křižíkova 15, Brno: www.issabrno.cz; SOU tradičních řemesel ELDO, Střední 59, Brno: www.skolyjh.cz/sou/; SOŠ managementu a práva, Vranovská 17, Brno: www.sosmap.cz. Příprava informačních nástěnek v klubu: školy, obory studia, povolání. Příprava dostatečného počtu aktivit zaměřených na sebezpoznání a posílení klíčových kompetencí (dotazníků a cvičení) a jejich vyplňování s klienty v klubu. Následné rozhovory nad výsledky aktivit, kdy se jedná většinou o individuální práci nebo práci v malých skupinkách v prostředí nízkoprahového klubu. Možné zdroje: ŠIKULOVÁ, R.; MRÁZOVÁ, E.; WEDLICHOVÁ, I. Pomáháme žákům s výběrem vzdělávací a profesní dráhy. Metodická příručka pro učitele základních škol. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2007. 142 s. ISBN 978-80-86654-20-1 PUCOVÁ, V. a kol. Orientace ve světě práce. Metodická příručka. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2003. 207 s. ISBN-80-86654-02-08 BLAŽKOVÁ, J. Moje volba. Pracovní učebnice pro žáky 8. a 9. třídy základních škol. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-16-8 BLAŽKOVÁ, J. (eds.) Volba povolání. Vyd. 1. – dotisk. Most: Hněvín, 2005. ISBN 80-902651-0-3 Organizace skupinové práce v klubu: znázornění vzdělávacích stupňů prostřednictvím koláže, vystřihování různých známých osobností z časopisů, přidělení konkrétního povolání, výtvarné práce na téma „Čím chci být?“. Je nutné si připravit staré časopisy, obrázky různých povolání a další pomůcky. Individuální práce v prostředí nízkoprahového klubu. S klienty, kteří nastoupili do 1. ročníku SOU/SOŠ, sdílení různých problémů spojených s přechodem na střední školu jako je: potřeba doučování, nedostatečná docházka do školy, předčasné ukončení studia. Poskytování informací o tom, co dělat po předčasném ukončení studia nebo změně studijního oboru: přihlášení na úřad práce, hledání práce, ukončení školy, přestup na jinou školu/jiný obor studia, vyřizování žádostí spojených s přestupem. Klienty, kteří nenastoupili na SOU, SOŠ nebo OU, učíme základním dovednostem potřebným k hledání brigády nebo práce. Zjišťujeme, zda jsou již zaevidováni na úřadě práce. Odkazujeme je na návazné sociální služby DROMu, romského střediska a na služby dalších institucí. Motivujeme je k aktivitě a kombinování dostupných služeb. Jedná se o období, kdy je prostor pro navazování kontaktů s potenciálními partnery ke spolupráci ve prospěch klientů. Oslovujeme zaměstnavatele v lokalitě kvůli umožnění exkurzí na pracovišti. Kontaktujeme též zástupce středních škol s nabídkou spolupráce. Pracujeme na vytvoření sítě spolupracujících organizací a vyměňujeme si informace.
---	--

leden – březen: Kontext: Období podávání přihlášek na střední školy. Organizační záležitosti: Nakupování přihlášek (prodejní místo tiskopisu přihlášek: Brno, Česká), vytvoření jednoduchých informačních letáčků na propagaci kariérového poradenství, kontaktování výchovné poradkyně základní školy, domluvení termínu návštěvy ve škole, návštěva školy, propagace služby.	Dále upozorňujeme v rámci otevírací doby klubu klienty na termíny odevzdávání přihlášek, motivujeme je k podávání přihlášek na střední odborná učiliště a střední školy. Pokud mají zájem, bavíme se s nimi o tom, jaké povolání se jim líbí, jaké obory studia znají a preferují.
	Upravujeme nástěnky v prostředí nízkoprahového klubu. Vyvěšujeme základní informace k průběhu přijímacího řízení, k povoláním a oborům studia.
	Návštěva partnerské základní školy a nabídka dílčích aktivit kariérového poradenství žákům (doprovod, profesní orientace, pomoc s vyplněním přihlášky). Vytvoření jednoduchých informačních letáčků pro žáky ZŠ.
	Vyplňování přihlášek ke studiu, instrukce k dalšímu postupu, upozorňování klientů na důležité termíny (termín odevzdání přihlášky v rámci 1. kola přijímacího řízení, termíny zveřejnění výsledků 1. kola, termín odevzdání zápisového lístku, podmínky 2. kola přijímacího řízení). Telefonáty na SOU/SOŠ a zjišťování dalšího postupu. Je nutné se předem o termínu návštěvy domluvit s výchovnou poradkyní na termínu návštěvy žáků ve vyučování.
	Doprovody na poštu kvůli odeslání přihlášky nebo přímo na střední školu s přihláškou nebo zápisovým lístkem.
	Návštěvy Dnů otevřených dveří na vybraných středních školách společně s klienty NZDM DROM.
	Organizace workshopu profesní orientace v počítačové učebně. V případě potřeby a zájmu klientů lze workshop realizovat opakovaně.

duben – červen Kontext: V dubnu začíná období, kdy s klienty začínáme řešit hledání brigády na léto. Pokračuje přijímací řízení na střední školy. Podávají se žádosti o stipendijní podporu.	Klienti zjišťují, zda byli v prvním kole úspěšní. Pokud ano, jejich úkolem je odevzdat zápisový lístek na SOU/SOŠ. Poskytujeme informace o postupu a termínech. V případě, že klienti v 1. kole neuspěli, můžeme sestavit odvolání. Zároveň je upozorňujeme, že mají možnost si podat další přihlášky na SOU/SOŠ. Motivace k vyplnění přihlášek. Nabídka doprovodu na SOU/SOŠ se zápisovým lístkem nebo s přihláškou. Období zvýšeného zájmu o hledání brigády na léto. Příprava nástěnek v nízkoprahovém klubu, propagace aktivit kariérového poradenství. Je možné jako součást nástěnek vyvěsit vzor životopisu, odkaz na webové stránky, kde se dají hledat brigády (www.jobs.cz, www.nabrigadu.cz, www.sprace.cza další). Je nutné si připravit funkční www.odkazy. Dále řešíme témata: práce „na černo“ a její rizika, jakou brigádu mohou vykonávat, když jsou mladší osmnácti let. Příprava workshopu konkrétních dovedností „Výběrové řízení“ ve spolupráci s lektorem počítačového kroužku, realizace workshopu. Simulace situace výběrového řízení. Sestavení životopisu, nácvik telefonátu a simulovaná telefonická komunikace s potenciálním zaměstnavatelem. Informujeme klienty o existenci a podmínkách nadačního fondu Verda, který podporuje romské studenty ve vzdělávání. (www.verda.me). Upozorňujeme je rovněž na další stipendia: MŠMT: www.msmt.cz/socialni-programy/roma-s; Člověk v tísni – Retrostipendium: www.pracovniporadenstvi.cz/?cz_skoly_stypka; stipendia spjatá s konkrétními učebními obory – každá střední škola má jinou nabídku a jiné podmínky, informace jsou dostupné na webových stránkách konkrétních středních škol (např.): www.ssposbrno.cz/download/sk_rok2010/stipendium.pdf). Motivujeme klienty k úspěšnému zakončení studia s ohledem na podmínky přidělování stipendijních příspěvků (požadovaný průměr, nesnížená známka z chování, klasifikace ze všech předmětů). Po skončení 2. kola přijímacího řízení na střední školy je možné kontaktovat školní psychologu spolupracující střední školy za účelem domluvení schůzky s klienty, kteří se po skončení letních prázdnin stanou studenty této školy. Před samotným domluvením schůzky je nutné zjistit zájem ze strany klientů a případně i jejich rodičů.
červenec – srpen Kontext: Letní prázdniny, nižší návštěvnost nízkoprahového klubu.	Pokračujeme v hledání brigád s klienty, zachováváme stejný postup. Informujeme klienty o existenci a podmínkách nadačního fondu Verda (www.verda.me) a dalších stipendijních programů. Tiskneme žádosti o podporu nadačního fondu Verda a tyto žádosti s nimi vyplňujeme. Formulář žádosti je rovněž možné získat na uvedených webových stránkách.

Závěr

V tomto textu jsme se snažili shrnout naše dosavadní zkušenosti s poskytováním kariérového poradenství pro klienty NZDM DROM. Díky projektu Máš na to! se nám podařilo dílčí službu kariérového poradenství rozšířit o spolupráci se školami, návaznými institucemi a dalšími poskytovanými službami v organizaci DROM, romské středisko. Došlo nejen k obohacení celé koncepce kariérového poradenství, ale také k určení priorit a nových výzev v poskytování této služby. Naší prioritou nadále zůstává ve spolupráci s klientem posilování jeho klíčových kompetencí pro život, motivace k co nej-

delším setrvání ve studiu a podpora v obtížných momentech jeho vzdělávací dráhy. Výzvou pro další období poskytování kariérového poradenství v NZDM DROM je udržet spolupráci ve prospěch našich klientů s oslovenými institucemi a organizacemi. Dále bychom chtěli navázat užší spolupráci s komunitním centrem DROM, romského střediska, za účelem posílení komunikace s rodiči našich klientů.

Použitá literatura:

- BLAŽKOVÁ, J. *Moje volba*. Pracovní učebnice pro žáky 8. a 9. třídy základních škol. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-16-8
- BLAŽKOVÁ, J. (eds.) *Volba povolání*. Vyd. 1. – dotisk. Most: Hněvín, 2005. ISBN 80-902651-0-3
- BOLLES, R. N. *Jaké barvy je tvůj padák? Praktický manuál jak si najít práci a novou kariéru*. Praha: Pragma, 1998. 424 s. ISBN 80-7205-604-2
- DRYDEN, W. *Poradenství*. Praha: Portál, 2008. 120 s. ISBN 978-80-7367-371-0
- MEZERA, A. *Pro jaké povolání se hodím? Jak si vybrat střední a vyšší odbornou školu a budoucí povolání*. 2. Aktualiz. Vyd. Brno: Computer Press, 2008. 296 s. ISBN 978-80-251-2395-9
- PUCOVÁ, V. a kol. *Orientace ve světě práce*. Metodická příručka. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2003. 207 s. ISBN 80-86654-02-08
- SIEGEL, Z. *Jak hledat a najít zaměstnání. Rady a tipy pro uchazeče*. 2., aktualiz. a rozšířené vyd. Praha: Grada, 2007. 111 s. ISBN 978-80-247-2048-7
- SIEGEL, Z. *Sestavte si atraktivní životopis*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 184 s. ISBN 978-80-247-2447-8
- ŠIKULOVÁ, R.; MRÁZOVÁ, E.; WEDLICHOVÁ, I. *Pomáháme žákům s výběrem vzdělávací a profesní dráhy*. Metodická příručka pro učitele základních škol. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2007. 142 s. ISBN 978-80-86654-20-1
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2008. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5
- VENDEL, Š. *Kariérové poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9
- TRHLÍKOVÁ, J. *Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách. Kvalitativní analýza rozhovorů s experty a příklady dobrých praxí* [online]. Praha: NUOV, 2012. [cit. 2013-02-15] Dostupné z: www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Predc_odch_rozh_dobre_praxe_pro_www.pdf

1.2 Kariérové poradenství v Nízkoprahovém klubu Pavlač

Autor: Dana Lišková

Realizace aktivity kariérové poradenství

Program kariérového poradenství byl realizován za účelem podpory dětí a mládeže při úspěšném dokončení základní školy, pomoci při přechodu ze základní školy na další stupeň vzdělání a podpory jejich setrvání na střední škole či učilišti. Aktivita byla určena dětem a mladým lidem žijícím v sociálně vyloučené lokalitě v blízkosti pavlačového domu na Milady Horákové 19 v Brně, kteří navštěvují poslední ročníky základních škol a žákům středních škol se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří jsou současně klienty NK Pavlač. Reagovali jsme na to, že naši klienti často vypadávají ze vzdělávací dráhy v důsledku změny prostředí, která přichází s přechodem na střední školu. V rámci kariérového poradenství jsme se v NK Pavlač zaměřili také na zlepšení orientace klientů na trhu práce a nácvik dovedností potřebných při ucházení se o místo. Aktivita kariérové poradenství probíhala v rámci otevírací doby NK Pavlač, tedy od pondělí do čtvrtka od 14:00 do 18:00 hodin přímo v prostorech klubu na ulici Milady Horákové 19. Cílem realizace aktivity kariérové poradenství bylo zvýšení kompetencí klientů služby k řešení své obtížné životní situace, tedy vybavit je takovými informacemi a dovednostmi, které jsou potřebné pro zvládání sociálního fungování v prostředí, v němž žijí.

Způsob realizace kariérového poradenství v NK Pavlač

Kontaktní práce na téma škola

V rámci NK, kde se s našimi klienty denně setkáváme, je nejužívanějším nástrojem k navázání kontaktu na určité téma cílený rozhovor, respektive jasně položená otázka, která rozhovor zahájí. Cílem takové otázky směřované ke konkrétnímu klientovi je dozvědět se informace o tom, „jak to má s... (školou, prací apod.)“. Pokud klienta otázka zaujme a chce se s námi dál bavit, přecházíme od rozhovoru cíleného k rozhovoru motivačnímu. Jeho prostřednictvím klienta informujeme o tom, jaké má ve své situaci možnosti a co z té které varianty vyplývá (jaké může skýtat výhody či úskalí). Zajímáme se o to, jak to vidí on, jaká je jeho představa, o které pak dále intenzivněji hovoříme. Od zdařilého kontaktu je potom blízko k „akci“.

V rámci kariérového poradenství byly nejčastěji diskutovanými tématy zvládání školních povinností a dokončení základního vzdělání, představy o budoucím povolá-

ní a s nimi spojené představy o dalším vzdělávání, přestup na další stupeň vzdělávání a záležitosti s přestupem související.

V praxi jsme vedli s klienty cílené rozhovory na téma škola. Postupně jsme sbírali informace o tom, jak se tomu kterému z nich daří plnit základní školní docházku a školní povinnosti vůbec. V případě, že se naskytlo něco, s čím bychom mohli v rámci poskytování služeb pomoci, aktivně jsme tuto možnost nabízeli (např. možnost doučování v Pavlači, pomoc s tvorbou referátu apod.).

HONZA

Bavili jsme se s Honzou (14 let) o škole. Říkal, že tento rok mají poprvé chemii a že mu přijde těžká. Nabídla jsem Honzovi, že může využít doučování v Pavlači, kdyby mu chemie dělala problém, nebo třeba jen potřeboval pomoci s úkolem. Honza mi řekl, že by měl možná zájem. Pověděla jsem Honzovi, v jakých dnech doučování probíhá. Bavili jsme se dál o tom, co teď probírají.

PETRA

Petra (14 let) přišla s tím, že by potřebovala pomoci sepsat referát do dějepisu o Edvardu Benešovi a vytisknout ho.

Cíl spolupráce: *pomoc při zvládnání školních povinností a problémů. Pomoc Petře se soupisem referátu do dějepisu.*

Průběh: *Navrhla jsem Petře, že si může na referátu začít pracovat v PC učebně hned teď, Petra souhlasila. Společně jsme pak s Petrou vyhledali na internetu dva články o životě a politické kariéře Edvarda Beneše. Navrhla jsem Petře, že jí pomohu napsat osnovu toho, co by bylo dobré, aby v referátu zaznělo. Podle toho pak může referát sestavit z obou zdrojů – z každého článku může použít něco. Petra souhlasila. Sepsali jsme tedy nejprve osnovu a Petra začala na referátu pracovat. Domluvili jsme se s Petrou, že až bude mít referát hotový, společně text zformátujeme a vytiskneme.*

Revize: *Petra má sestavený a vytištěný referát do dějepisu za využití dvou internetových zdrojů.*

V rámci kontaktů na téma škola jsme se setkali s klienty, kteří nebudou mít ukončeno základní vzdělání, třebaže už mají splněnou povinnou devítiletou školní docházku, tj. vychází základní školu z nižší než deváté třídy. S těmito klienty jsme se bavili o možnosti dokončit si základní vzdělání klasickou formou (tedy domluvit se s třídním učitelem na tom, zda by mohli dál pokračovat), případně využít alternativy dokončení základního vzdělání prostřednictvím kurzu na ZŠ a MŠ Brno, nám. 28. října. Jako nejvhodnější způsob, jakým klienty motivovat, jsme zvolili bezprostřední konfrontaci s realitou. Spíše než jakékoliv nepodložené přesvědčování se osvědčilo umožnění bezprostředního vhledu do problému a osobní zkušenost.

IVA

Iva (14 let) přišla s tím, že by si ráda hned po škole našla brigádu. Mluvily jsme s Ivou o škole a brigádě. Iva chtěla vědět, jaké má možnosti vydělat si peníze. Ačkoliv jí ještě nebylo 15 let, rozhodla jsem se její žádosti vyhovět a projít společně s ní nabídky práce na internetu. Na základě pročtení nabídek práce jsme dospěly k závěru, že by bylo lepší řešit nejprve školu a dokončení základního vzdělání. Také vzhledem k tomu, že po jeho dosažení bude mít Iva větší šanci sehnat práci. Iva mi pověděla o tom, že celkem dvakrát propadla, nyní je v 7. třídě a bude končit.

Cíl spolupráce: *preventivní působení vzhledem k předčasnému ukončování školní docházky. Pomoci Ivě ujasnit si, jak to bude dál se školou, zmapovat možnosti a zvolit si, jak chce postupovat dál.*

Průběh: *Ivě jsem sdělila možné varianty dokončení základního vzdělání (na stávající ZŠ nebo prostřednictvím absolvování kurzu pro dokončení základního vzdělání). S Ivou jsme se dohodly, že od třídní učitelky zjistí, zda bude možné základní vzdělání dokončit na stávající základní škole. Na základě toho se potom s Ivou pobavíme o tom, co dál.*

Revize: *Iva se rozhodla dodělat si základní vzdělání prostřednictvím absolvování kurzu. Společně jsme si prošly informace o kurzu – jak dlouho trvá, jakou formou probíhá a za jakých podmínek se ho může zúčastnit.*

V rámci kariérového poradenství jsme vedli cílené rozhovory na téma: „moje představy o budoucím povolání“ a s tím spojené představy o dalším vzdělávání. Součástí této aktivity v praxi bylo podávání praktických informací o středních školách a odborných učilištích. V rámci zvýšení informovanosti jsme se zúčastnili veletrhu středních škol, kde jsme získali potřebné materiály o středních školách a odborných učilištích, o něž bývá v rámci cílové skupiny NK největší zájem, a vyvěsili jsme v prostorách klubu přehledný informační panel. Tento postup se velmi osvědčil nejen proto, že jsme získali čerstvé informace o nově otevřených oborech a stipendiích, které jsme mohli dále předávat, ale také proto, že díky informačního panelu přímo v klubu jsme mohli pohotově reagovat v případě rozhovorů na téma dalšího vzdělávání. Pro snadnější orientaci jsme ve spolupráci s partnerem projektu vytvořili také praktickou příručku s informacemi, jako jsou např. finanční náročnost studia, podmínky přijetí, budoucí uplatnění apod. Klienty jsme v rámci rozhovorů o průběhu studia informovali též o dostupných stipendiích a podmínkách, za jakých jsou udílěny.

KAREL

Karel (15 let) se mě zeptal, jestli zvládnu nakreslit elektrický obvod. Řekla jsem Karlovi, že na něco málo bych si asi vzpomněla. Zajímalo mě, proč se ptá. Karel mi řekl, že ho ve škole vyvolala paní učitelka a řekla mu, že jestli ho nenakreslí, dostane „kouli“. Ptala jsem se Karla, jak to zvládl, Karel mi řekl, že ho nakreslil. Pověděla jsem Karlovi, že to je super, a zeptala se, jestli mi ho taky nakreslí. Karel obvod nakreslil na papír, bavili jsme se pak o jednotlivých částech a o tom, k čemu slouží. Ptala jsem se Karla, jestli ho fyzika baví. Karel mi řekl, že ano. Řekla jsem Karlovi, že kdyby ho opravdu zajímala, elektrotechnické obory se dají studovat na střední škole v Brně na Trnkově a kdyby se chtěl mrknout blíž, máme nějaké informace v klubu na nástěnce. Karel mi řekl, že o škole ví. Zeptala jsem se Karla, v kolikáté je vlastně třídě. Karel mi řekl, že je v 9. třídě, navrhla jsem mu, že kdyby do toho chtěl jít, můžeme společně vyplnit přihlášku. Karel mi řekl, že to dělají ve škole.

Nedílnou součástí kariérového poradenství bylo zakoupení přihlášek na střední školy a aktivní nabízení pomoci s jejich vyplňováním přímo v klubu. Přihlášku si zájemci vyplňovali sami s asistencí pracovníka klubu. Pracovník poskytl zájemci všechny potřebné informace k jednotlivým bodům přihlášky (kam jít pro potvrzení od lékaře, kdo je zákonný zástupce, co je IZO školy a kde je uvedeno, jaké známky kam vpisovat apod.).

JIRKA

Jirka (17 let) před nedávnem přerušil studium 1. ročníku na SŠ Jílová, obor Montér suchých staveb, a přihlásil se na ÚP. Zajímalo mě, co Jirka dělá během dne, když teď nechodí do školy. Jirka mi pověděl, jak to má a zmínil se, že mu vlastně škola trochu chybí. Pověděla jsem Jirkovi, že má ještě možnost s tím něco udělat a rádi mu v tom pomůžeme. Ptala

jsem se, zda by měl zájem si ještě podat přihlášku. Jirka řekl, že by do toho šel. Ptala jsem se, kam by rád nastoupil, jaký obor a školu by zvolil. Jirka se přiklonil k možnosti nastoupit znovu na školu, kterou přerušil. Řekl, že by zvolil ten samý obor, aby nemusel začínat od začátku (Jílová, obor Montér suchých staveb). Pověděla jsem Jirkovi, že je pravda, že by měl takto po studijní pauze měkčí start. Domluvili jsme se, že společně vyplníme přihlášku. Jirka slíbil, že se další den zastaví. Jirkovi jsem řekla, že je bezva, že se takto rozhodl a je fajn, že s tím něco dělá teď; dokud má ještě pocit, že mu škola chybí.

Cíl spolupráce: preventivní působení vzhledem k předčasnému ukončování vzdělávací dráhy. Pomoci Jirkovi zvládnout nástup do školy a vyřídit záležitosti, které se nástupu týkají, motivovat Jirku k opětovnému zahájení studia na SŠ.

Průběh: Jirka se rozhodl, že by rád nastoupil znovu na Jílovou na ten samý obor, jehož studium přerušil. Domluvili jsme se, že společně vyplníme a podáme přihlášku. Nabídla jsem Jirkovi, že přihlášku zakoupím. Jirka navrhl, že se druhý den zastaví a přihlášku společně vyplníme. Jirkovi jsem pověřila, že do té doby zjistím další podrobnosti (do kdy je třeba přihlášku podat, co vše je k tomu zapotřebí).

Revize: S Jirkou jsme společně vyplnili přihlášku na Jílovou na obor Montér suchých staveb. Jirku jsem informovala o tom, co je ještě třeba v přihlášce vyplnit, než ji odešle – známky za 8. a 9. ročník ZŠ – nechat potvrdit školou a potvrzení od praktického lékaře. Navrhla jsem Jirkovi, že může vysvědčení donést do klubu a společně můžeme vyplnit IZO školy a vypsát známky. Jirka mi pověřil, že uvidí, že sám si netroufá, ale má v plánu zajít na ZŠ za výchovnou poradkyní kvůli potvrzení od školy, takže by známky vypsál přímo tam. Zajímalo mě, jestli si Jirka nechce přihlášku podat ještě na jiný obor. Jirka mi řekl, že by rád na automechaniku, ale uvědomuje si, že by to pro něj bylo složitější, že obor, který už studoval, pro něj bude snazší. Jirkovi jsem řekla, že v tom s ním souhlasím, ale na druhou stranu, přihláška navíc znamená také šance navíc, a tak trochu výzvu, pokud ho obor láká. Jirkovi jsem nabídla ještě jednu přihlášku a leták ze SŠ Křižíkova – obor Mechanik motorových vozidel. Informovala jsem ho, že kdyby se přece jen rozhodl ještě jednu přihlášku podat, má tam název a kód oboru i adresu a název školy – vše co potřebuje k vypsání přihlášky. Jirka si vše schoval. Řekla jsem Jirkovi, že kdyby cokoliv potřeboval, stačí přijít a říct.

Kontaktní práce na téma práce/brigády

Další aktivitou poskytovanou v rámci kariérového poradenství byly cílené rozhovory na téma práce a brigády. V praxi šlo především o aktivní doptávání se a zjišťování informovanosti konkrétních klientů a jejich orientace na trhu práce, pracovních portálech a v pracovně-právním minimu. Přitom jsme se zaměřili především na to, co klienti vskutku v praxi využijí a potřebují znát. Tedy např. jak jsou či nejsou informováni o tom, odkdy mohou pracovat, jít na brigádu, jak se zachovat v případě předčasného ukončení SŠ, či ztráty zaměstnání, jak se zachovat, vyřadí-li je z evidence uchazečů o zaměstnání, kdy se mohou přihlásit zpět na úřad práce apod. Na základě našich zjiš-

tění jsme systematicky pracovali na tom, abychom klientům srozumitelnou formou informace předali.

ERIK

Ptala jsem se Erika, co dnes dělal. Pověděl mi, že nic, protože nemá práci. Zajímalo mě, jak to Erik vlastně má, jestli je přihlášený na úřad práce. Erik mi řekl, že ho vyhodili, protože nepřišel na schůzku. Ptala jsem se ho, jestli má v plánu se znovu přihlásit, řekl mi, že ano. Na dotaz jestli vyřazení z evidence úřadu práce nahlásil na zdravotní pojišťovně a pojištění si platí sám, mi Erik odpověděl, že to neudělal a pojištění si neplatí. Pověděla jsem mu, co z toho pro něj vyplývá a jak to s placením zdravotního pojištění funguje – jaký je rozdíl v tom, když je registrovaný a když registrovaný není.

Ani při realizaci kariérového poradenství prostřednictvím řešení témat práce a brigády jsme nezůstali pouze u rozhovorů. Kdykoliv to bylo možné, aktivně jsme nabízeli a následně se spolu s klienty věnovali praktickým nácvikům, jakým je např. soupis životopisu, motivačního dopisu, nácvik orientace na pracovních portálech, nácvik formulace odpovědi na pracovní nabídky a nabídky brigád, nácvik telefonického rozhovoru (jak postupovat při telefonické odpovědi na inzerovanou nabídku) či nácvik pracovního pohovoru.

PEPA

Pepa (15 let) přišel s tím, že by si rád našel brigádu a při škole si přivydělal.

Cíl spolupráce: zvyšování kompetencí řešit svoji obtížnou životní situaci. Pomoci Pepovi s orientací na portálech nabízejících brigády a při hledání brigády.

Průběh: *Pepa se chtěl podívat na brigády na internetu. Domluvili jsme se, že si na to sedneme v PC učebně. Pepu nejprve zajímalo, odkdy a jak mu zákon povoluje pracovat (věková hranice). Společně jsme se na to podívali. Hned na to jsme prošli, kde všude by Pepa mohl brigádu hledat, a vybrali si jeden z portálů. Společně jsme vyfiltrovali vhodné nabídky (brigády, lokalita apod.) a Pepa si je postupně procházel. Společně jsme se bavili o tom, že je třeba sladit brigádu se školou, aby Pepa oboje zvládl. Když Pepovi při hledání nebylo něco jasné (např. v čem spočívá náplň práce na dané pracovní pozici apod.), zeptal se a společně jsme si inzerát pročetli a vysvětlili si, co Pepu zajímalo. Doporučila jsem Pepovi také založit si emailovou adresu, aby ji mohl zadat do kontaktů při odpovídání na pracovní nabídky.*

MIREK

Mirek (18 let) chtěl odeslat svůj životopis do firmy, kde se uchází o práci. Zjistil, že v něm chybí informace o tom, že už ve firmě jednou brigádně pracoval. Řekla jsem Mirkovi, že si myslím, že by mu uvedení této zkušenosti v životopise mohlo zvýšit šance místo získat. Společně jsme pak prošli celý životopis a upravili ho – doplnili jsme vše, co by měl životopis obsahovat. V průběhu jsem Mirkovi ukázala, jak se dá při takové úpravě využít tabu-

látor, společně jsme se pobavili o tom, co by bylo fajn do stávajícího životopisu přidat, co spíše odebrat a proč.

Kromě nácviků měli klienti NK možnost také přímo kontaktovat zaměstnavatele, a to prostřednictvím telefonátu či elektronické korespondence. V případě, že si kterýkoliv zájemce nebyl jistý, že e-mail či telefonát po formální stránce zvládne, byla mu nabízena možnost poradit se s pracovníkem. Přitom jsme upřednostňovali takový způsob podpory, aby se klient aktivně zapojil. V praxi to znamenalo, že jsme klientovi navrhli, aby nejprve vyzkoušel text e-mailu (např. odpověď na pracovní nabídku) zformulovat podle svého uvážení s tím, že jsme jej předem vybavili tipy, co by v odpovědi nemělo chybět. Současně bylo klientovi ze strany pracovníka nabídnuto, že sestavenou odpověď pak společně projdou a bude-li třeba i upraví jak po stránce obsahové tak pravopisné. Také konkrétní telefonát bylo možné předem nacvičit a usnadnit klientovi jeho realizaci prostřednictvím soupisu osnovy (nejprve se představím; sdělím, ohledně čeho telefonuji; zeptám se, zda je nabídka aktuální...).

V rámci kariérového poradenství jsme mimo jiné aktivně vyhledávali a předávali informace o nabídce navazujících projektů či služeb, kterých mohou klienti využít. Byly to např.:

praxe ve firmách (www.stazevefirmach.cz/)

projekt IKAROS (www.esfcr.cz/projekty/ikaros)

občanské sdružení Agapo (www.agapo.cz/jak-pomahame/nase-sluzby-0)

Workshopy jako příklady dobré praxe

V rámci projektu Máš na to! a aktivity kariérové poradenství jsme do programu pobytové akce zařadili dva skupinové workshopy. Jeden z nich byl výstupním kvízem, prostřednictvím kterého jsme měli možnost ověřit znalosti, které klienti v rámci projektu získali. Při druhé z aktivit si zájemci otestovali svoji schopnost sebe prezentace, komunikace, strategie, kreativity a v neposlední řadě také týmovou spolupráci, tedy to, co je obvykle za potřebí pro zvládání běžných pracovních nároků.

Kariérní kvíz⁹

Vědomostní kvíz na téma škola a práce sestává z otevřených a uzavřených otázek, týkajících se kariéry a odborné profesní přípravy, testuje základní orientaci v pracovní-právním minimu. Při jeho realizaci s klienty jsme zvolili variantu vyplňování ve dvou čtyřčlenných soutěžních týmech, za každou správnou odpověď tým obdržel bod. Kvíz jsme po jeho odevzdání společně prošli a sdělili si správné odpovědi.

9 Kariérní kvíz najdete v metodikách jako přílohu č. 3

Prodej výrobek!

Skupinová hra Prodej výrobek! je pro zájemce příležitostí vyzkoušet si založit svou vlastní firmu. Firmu, která přichází na trh s jedinečným výrobkem (vysavačem, autem, robotem do domácnosti..., záleží na tom, jaký typ výrobku si ten který soutěžní tým vylosuje). Úkolem pracovníků firmy je tento svůj produkt v co nejlepším světle předvést veřejnosti a zpropagovat. V úvodní části hry je nezbytné rozdělit ve firmě profesní pozice, respektive přidělit jednotlivým členům týmu jim odpovídající role (např. vedoucí prodeje, mechanik, ředitel apod.). Následuje samotný návrh a nákres výrobku včetně jeho popisu, návrh a nákres loga firmy a návrh trefného sloganu, který by charakterizoval jak firmu, tak samotný výrobek. Konečnou fází hry je samotná prezentace, tedy představení svého výrobku veřejnosti. Součástí reklamní kampaně může být i vystoupení některé známé osobnosti a sdělení její osobní zkušenosti s výrobkem. Na prezentaci navazuje diskuse a odpovídání na dotazy potenciálních zájemců.¹⁰

¹⁰ Zadání hry Prodej výrobek! najdete v metodikách jako přílohu č. 4

Propojení s dalšími klíčovými aktivitami projektu Máš na to!

Kariérové poradenství se prolíná s dalšími klíčovými aktivitami projektu. V rámci kontaktní práce na téma škola a zjišťování individuálního zvládnání školních nároků je klientům aktivně nabízeno doučování s proškolenými lektory. V rámci aktivity rozvoje PC dovedností probíhá praktický nácvik těch dovedností, které klienti využijí při vyhledávání práce (práce s e-mailem, základní orientace na internetu, psaní dokumentů a úpravy textu, psaní životopisu a formulace motivačního dopisu apod.). Vzhledem k souhře klíčových aktivit projektu můžeme u řady klientů pozorovat zvýšení kompetencí řešit svoji obtížnou životní situaci, např. seberozvojové aktivity a trénování PC dovedností klientům pomáhá v dovednosti sebe prezentace, kterou mohou využít při reagování na pracovní nabídku nebo v rámci tvorby strukturovaného životopisu: schopnost sebereflexe (co umím, v čem tkví mé silné/slabé stránky), práce v MS Word (soupis, formátování, úprava životopisu, seminární práce apod.).

Problémy při realizaci a jejich překonávání

Jednou z překážek při realizaci programu kariérového poradenství byla nízká motivace klientů k hledání práce a dalšímu vzdělávání, která pramenila vesměs ze zkušenosti, že v důsledku nižší kvalifikace či etnického původu klienti často neuspějí. Svoji

roli hraje též méně pozitivních vzorů v jejich okolí. U některých klientů převládá tendence nástupu na „proromské“ střední školy s cílem vyhnout se etnickým konfliktům na běžných středních školách. Z takových škol je však po jejich ukončení nižší šance absolventů na uplatnění na trhu práce. Dalším znesnadněním realizace klíčové aktivity projektu byly tzv. limity nízkoprahovosti. Jedná se vesměs o skutečnost, že k nám klienti NK nepřicházejí vždy pravidelně. Může se tedy stát, že individuální práce s nimi je přerušena a odložena „na neurčito“. Přesto se však snažíme plynule navázat tam, kde jsme skončili, pokud se klient znovu objeví. Pro zvýšení motivace a důvěry ve smysl vzdělávání jsme předkládali klientům názorné a jasné „důkazy“ o tom, proč se vzdělávání vyplatí – proč se např. vyplatí jít na střední školu, proč se vyplatí si dodělat základní vzdělání (viz výše kazuistika „IVA“), proč se vyplatí věnovat čas tvorbě kvalitního životopisu nebo proč se vyplatí nevzdávat to s hledáním práce (komu z blízkého okolí nebo přímo z klubu se vyplatilo, že to nevzdal). Další způsobem, jak klienty motivovat, bylo doptávání se jich samotných na to, jaké příběhy reflektují ve svém okolí (Znáš někoho, kdo vyšel z „proromské“ střední školy? Jak je na tom nyní, má stálou práci? Znáš někoho, kdo zvládl běžný učňák? Jak je na tom teď?). Na základě těchto rozhovorů jsme se klientům snažili zprostředkovat příklady dobré praxe, aby nepřestávali spolu s námi spolupracovat na posilování svých kompetencí pro život a zvládání nároků, které na ně prostředí, v němž žijí, klade.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Metodika rozvoje počítačových dovedností

V rámci projektu Máš na to! byl rozvoj počítačových dovedností realizován formou počítačového kroužku jako jedna z klíčových aktivit projektu pro klienty NZDM DROM a NK Pavlač. Aktivita byla určena pro děti od 3 let, žáky základních a středních škol se speciálními vzdělávacími potřebami.

Cílem aktivity byl rozvoj počítačových dovedností dětí a žáků – počítačová gramotnost umožní dětem a žákům vyhledávat informace na internetu, zvládnout elektronickou komunikaci a také je předpokladem pro lepší uplatnění na trhu práce. Aktivita byla zaměřena na základní ovládání počítače, práci v textovém editoru, tabulkovém editoru, práci s internetem a zvládnutí e-mailové komunikace. Zkušenější žáci se učili tvořit elektronické prezentace a upravovat obrázky. Získané dovednosti klienti využívali také v dalších aktivitách projektu – např. v kariérovém poradenství (psaní životopisu) nebo při doučování (tvorba referátů, závěrečných prací, využívání interaktivních výukových programů). Aktivita probíhala jako individuální nebo skupinová v závislosti na věku a zkušenostech dětí a žáků. V každém zařízení pak proběhly specializované workshopy

2.1 Rozvoj počítačových dovedností v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež DROM

Autoři: Petr Horehled', Pavel Růžička

Cíle a průběh aktivity Rozvoj počítačových dovedností

- Cílem aktivity je rozvoj počítačových dovedností dětí a žáků. Počítačová gramotnost umožní dětem a žákům vyhledávat informace na internetu, zvládnout elektronickou komunikaci a také je předpokladem pro lepší uplatnění na trhu práce. Aktivita je zaměřena na základní ovládání počítače, práci v textovém editoru, tabulkovém editoru, práci s internetem a zvládnutí e-mailové komunikace. Zkušenější žáci se učí tvořit elektronické prezentace a upravovat obrázky.

- Aktivita je určena pro děti od 6 do 20 let, žáky základních a středních škol se speciálními vzdělávacími potřebami.
- V kurzu zvyšování počítačové gramotnosti se děti učí od samotných základů práce s počítačem, jako je ovládání myši a orientace na klávesnici prostřednictvím dostupných online her a výukových programů, až po zvládnutí uživatelské znalosti běžně používaných počítačových programů. Počítače se využívají také k plnění domácích úkolů a školních prací, kdy lektor názorně učí efektivnímu použití vhodného počítačového programu.
- Získané dovednosti mohou klienti využít také v dalších aktivitách – např. v kariérovém poradenství (psaní životopisu) nebo při doučování (tvorba referátů, závěrečných prací, využívání interaktivních výukových programů).
- Aktivita probíhá jako individuální nebo skupinová v závislosti na věku a zkušenostech dětí a žáků. Součástí aktivity rozvoje počítačových dovedností jsou specializované workshopy zaměřené na práci s internetem (vyhledávání informací o školách, zaměstnání, brigádách, orientace na internetu, práce s vyhledávači apod.) a bezpečnost na internetu (ochrana osobních údajů, odhalování spamů, hoaxů a podvodných nabídek, zásady bezpečné komunikace s neznámými lidmi apod.)

Rozvíjené oblasti a metody práce

Základy informatiky

Prohlubování praktických znalostí práce s počítači by nebylo možné, kdyby se klienti neseznámili alespoň se základními poznatky z oblasti informatiky. Tyto poznatky jednak usnadňují uživatelům služby orientaci v situacích, se kterými se ještě nesetkali, ale také umožňují lektorovi vysvětlovat látku lépe pomocí odpovídající terminologie. V neposlední řadě se dá obecnější přístup k otázce využití počítačů zhodnotit při zjišťování úrovně znalostí jednotlivých klientů. Tyto je možné následně doplňovat a zajistit tak minimální startovní pozici všem klientům. To je vždy prioritou při práci se začátečníky.

Příkladem otázek, na které je vhodné se zpočátku zaměřit, je pojem informace jako takové, dále třeba detaily běžných situací, při kterých je vhodné vyhledat dodatečné informace, základní struktura hardwaru počítače a jeho periférií, nebo také využití informačních technologií při komunikaci.

Operační systém

Seznámení s operačním systémem Windows dnes patří k nejzákladnějším znalostem a na počítačovém kroužku je mu tedy věnován dostatečný prostor. Klienti zde získávají obecnější přehled o rozložení jednotlivých služeb a aplikací, jako i o konkrétních způsobech nastavení monitoru, zvuku a zabezpečení.

Nedílnou součástí OS je i práce se strukturou uložených dat, editace a změna vlastností jednotlivých složek a souborů. Každý klient má vytvořenou vlastní složku, do které si může ukládat výsledky své práce. Tato možnost je mezi uživateli velmi vítaná a vnímají ji jako svůj osobní prostor, který mohou zaplňovat obrázky, muzikou a věcmi které je zajímají.

Hry na rozvoj práce s myší

S nejmladšími klienty, kteří doma nemají přístup k počítači, je nutné pracovat na zlepšování manipulace s myší a klávesnicí. Většina z nich ještě neumí číst, je tedy potřeba věnovat se jednoduchým činnostem, které jsou pro ně dostatečně přístupné. Příkladem mohou být některé hry na internetu jako například pexeso, bludiště nebo hry na vaření. Podstatnou součástí náplně práce nejmladších klientů je i program malování. Hraní jednoduchých her je nejrychlejší způsob jak zlepšit koordinaci práce s myší a získat základní dovednosti potřebné k obsluze PC, což vyplývá i z literatury, která se zabývá problematikou počítačové gramotnosti.

Zaměření se na software nebo funkci

Některé funkce a aplikace jsou pro práci s počítačem natolik důležité, že je zapotřebí se jim opakovaně věnovat. Balík kancelářských aplikací Microsoft Office patří k jednomu z pilířů počítačové gramotnosti a je často v průběhu lekcí využíván. V některých případech funguje jako hlavní bod náplně práce, pokud je zapotřebí seznámit klienty s některými možnostmi a funkcemi softwaru, většinou ovšem slouží jako forma výstupu jejich práce s informacemi nebo médii. Pokud mají klienti například početní úkol nebo něco vyhledávají na internetu, vždy to následně písemně zpracují. Je to pro ně zajímavější i v tom ohledu, že si následně mohou text upravit do podoby, která se jim líbí, a uložit si ho do své složky.

Mezi další hojně využívané služby patří aplikace pro vyhledávání obrázků v počítači a jejich úpravu v Picassa, program pro vypalování CD Nero nebo online software pro mixování hudby.

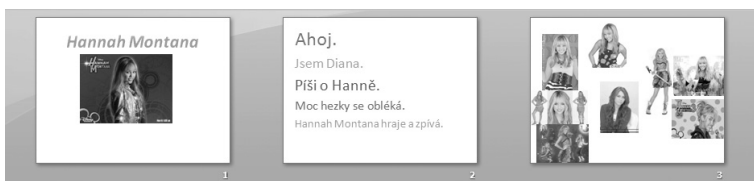
Projekt

Po těchto úvahách se vykristalizovala myšlenka na prohloubení návaznosti práce u klientů, kteří docházejí na počítačový kroužek pravidelně. Byla snaha zatraktivnit službu pro stálé uživatele, zvýšit jejich zájem o výuku a motivovat je k samostatné, soustředěné práci.

Po předchozí dobré zkušenosti s lekcemi zahrnujícími jistou dávku tvůrčí činnosti bylo potřeba se zaměřit tímto směrem. Vznikla tedy série projektů, které vždy v rozsahu několika lekcí kombinovaly nové poznatky o počítačích s individuálním přístupem klientů. Jednotlivé lekce daného projektu nemusí zahrnovat problematiku z jedné oblasti IT, právě naopak. Variabilitu použitých prostředků zaštití klientem zvolené téma, čímž se dosáhne zmíněné návaznosti.

Prvním z projektů byla tvorba knížky na téma, které bylo tomu kterému uživateli nejbližší. Nosnou kostrou projektu byla čtyřstránková powerpointová prezentace, která po jednotlivých listech sestávala z úvodu, textu, obrázků, odkazů a animací. Z pohledu výuky klienti během projektu využili většinu aplikací Microsoft Office, naučili se formátovat text, vyhledávali informace na internetu, stahovali obrázky, kopírovali linky na videa a seznámili se s animacemi ve formátu GIF. Výsledky své práce ukládali do společné složky, kde mohli nahlížet na projekty ostatních uživatelů, které je mohly motivovat a inspirovat. Za účelem prohloubení zájmu o vlastní tvorbu pro ně byly vyrobeny barevné kartičky, na které se zaznamenávalo, jakou část knížky již splnili. Tyto si vždy na začátku lekce vyžádali, aby je na konci opět vrátili.

Tento způsob výuky předčil, co se od něj očekávalo, především z hlediska zapojení klientů do práce. Navíc ji přestali vnímat jako povinnost, kterou musí splnit, aby si mohli užít osobní volno na počítačích. Naopak při vstupu projevovali zájem a běžně se stávalo, že se tvorba projektu protáhla na celou lekci. Zajímavým jistě může být dlouhodobější srovnání znalostí nabytých všestrannější prací a znalostí získaných systematickým opakováním dané látky.

Počítačová podpora školních aktivit

Starší uživatelé přicházejí ve větší míře se zakázkami, které se týkají domácích úkolů a školních referátů. Počítačový kroužek je potom místem, kde mají potřebné technické zázemí k vyhledávání informací a kde si mohou nechat poradit ohledně relevance zdrojů nebo formy zpracování. Klienti s těmito potřebami mají vždy přednost a mají k dispozici dostatek času na práci.

Náplň práce lektora většinou spočívá v upřesnění jednotlivých kroků uživatele, je ovšem kladen důraz na samostatnou práci. Především je potřeba asistovat u vyhledávání pomocí klíčových slov a roztřídění relevantních zdrojů. Lektor většinou získává informace o takovýchto zakázkách prostřednictvím doučování nebo nízkoprahového klubu, což je velmi přínosné pro fungování počítačového kroužku.

Práce s periferiemi a mobilními zařízeními

Řada starších klientů má doma vlastní počítač a mají značné uživatelské vědomosti. Problematikou, o které se běžně chtějí něco dozvědět, je tedy možnost propojení mobilních telefonů nebo digitálních fotoaparátů s PC. Uživatelé si následně mohou kopírovat fotky nebo videa a „uploadovat“ (nahrát) je na internet. Na aktivitě mají dostatek prostoru věnovat se různým způsobům připojení externích zařízení, jako jsou externí disky, audio soustavy a další.

Osobní technické zázemí klientů se častokrát skokově mění. Uživatelé tedy vždy uvítají, mohou-li nové vybavení přinést a dozvědět se o něm nějaké informace.

Přístup k zájmům klientů

Počítačový kroužek je dílčí službou NZDM DROM a zejména u starších uživatelů je potřeba brát v potaz předměty jejich zájmu a činnosti, kterými se zabývají, pokud mají volný přístup k internetu.

Nejvíce času tráví klienti na facebooku, je proto dobré se na toto téma zaměřit. K facebooku je možné přistupovat i jako ke kreativnímu nástroji a využívat ho běžně při výuce. Nejdůležitější je vyvést klienty ze stereotypního využívání této aplikace a k tomu mohou posloužit funkce této služby. Práce s facebookem je často spojená se získáváním informací z některé důležité skupiny nebo postováním prací, které klienti vytvoří.

Facebook je složitá aplikace s mnoha možnostmi a způsoby využití. Funkce chatu nebo ukládání multimédií je pouze jedním z řady. Účastníci aktivity se seznamují s facebookem a jeho funkcemi kalendář, osobní plánovač nebo vyhledávač aktualit.

Čas trávený klienty na facebooku může být z pohledu počítačové a informační gramotnosti přínosný, pokud si při něm uživatelé rozšíří technické obzory a získají širší povědomí o možnostech sociálních sítí jako míst, kde se mohou sdružovat větší skupiny lidí a vyjadřovat svůj názor.

Samostatným bodem v rámci problematiky facebooku je otázka zabezpečení a ochrany osobních údajů. Facebook jako takový počítá s uživateli staršími šestnácti let, což v mnoha případech pozorovaných na aktivitě neodpovídá skutečnosti. Klienti se především musí naučit pracovat s hesly svých jednotlivých online služeb a věnovat pozornost informacím a varováním, které jim takovéto služby předkládají. Může se například jednat o využití e-mailové adresy nebo osobních údajů pro komerční účely. Uživatelé se dále na příkladech seznamují s tím, která osobní data je ještě vhodné zveřejňovat a jak se vyznat ve spleti bezpečnostních prvků facebooku.

Dalšími zájmy, na které se služba zaměřuje, jsou také hudba a sport. Těchto dvou zájmů se týká většina mimoškolních aktivit klientů, je tedy vhodné se na ně zaměřit i v rámci počítačového kroužku. Oblíbenou činností se stalo mixování písniček, které se poté využívají v taneční skupině. Dále je zde možnost tvorby plakátů pro jednotlivé aktivity nízkoprahového klubu. Se staršími klienty NZDM DROM (ve věku 12–20 let) je do budoucna připravena spolupráce na časopise, který uživatelé vytvoří právě na počítačovém kroužku.

Náplň práce PC kroužku může být pro klienty daleko přístupnější, pokud se volí vhodná témata, okolo nichž je potom možné výuku připravovat. Velmi užitečná jsou také aktuální témata z jejich okolí.

Multitasking

Na aktivitě je věnována pozornost schopnosti klientů pracovat v několika počítačových prostředích zároveň. Většina úkolů, se kterými se setkávají, vyžaduje koordinovanou práci s větším množstvím aplikací a služeb. Jednotlivé úkony nemusí být nutně náročné, podstata tkví v nutnosti otevřít jiný program, který je pro daný krok vhodný.

Pro účely projektů by se na příklad fonty nadpisů a styly stránek daly upravovat v online editorech nebo stáhnout z webu, je ovšem vhodné, aby si je klienti vytvořili v jiném programu a následně zkopírovali. Dozvědí se tak něco o kompatibilitě aplikací a problémech s tím spojenými. Dále mohou pozorovat podobnosti v příkazech a funkcích mezi většinou programů běžících pod OS Windows. Jedná se o kopírování, citace, přepínání jazyků, vyhledávání, klávesové zkratky a další funkce.

Rozvoj dovedností

Počítačový kroužek stejně jako jiné školní a mimoškolní aktivity rozvíjí řadu běžných dovedností klientů, jako jsou schopnost efektivní a samostatné práce, komunikace při řešení problémů, logické a analytické myšlení, schopnost vhodného rozdělení práce a další. Aktivita sama ovšem dopomáhá i k rozvíjení zcela specifických dovedností.

Uživatelé jsou zde ve srovnání s jejich běžným působením ve velké míře konfrontováni s obrovským množstvím různorodých informací, které musí zpracovávat. Formuje

jejich schopnost třídit podstatné a nepodstatné informace. Postupem času se také učí myslet kriticky a nepřijímat automaticky informace z určitých zdrojů, jak byli zvyklí.

V prostředí NZDM DROM – na rozdíl od školního vzdělávání – jsou klienti hodnoceni za vykonanou práci, rozvíjí se tedy jejich přirozená zvědavost a zájem aktivně se zapojovat do výuky.

Další dovednosti jsou zcela technického rázu a patří sem rychlé a bezchybné psaní na klávesnici, povědomí o technické stránce počítačů a principy fungování jednotlivých služeb a internetu.

Přístup k internetu

Samostatnou kapitolou je potom problematika internetu a rozdíly mezi online a offline službami. Klienti by měli získat povědomí o tom, které úkony je možné provádět bez připojení k internetu a které se bez něho neobejdou. Dále je užitečné jim vysvětlit možnosti získání a strukturu ukládání dat. Především rozdíly mezi obsahem uloženým v počítači, tím co je přístupný na cizích doménách a tím který mohou uploadovat na online servery. S touto kapitolou souvisí i pojem ilegality stahování některých dat.

Intuitivní práce na internetu

Jedním z nejdůležitějších poznatků, které si mohou uživatelé z PC kroužku odnést, je schopnost orientovat se samostatně v prostředí internetu a efektivně získávat informace, které potřebují. Klienti se učí přístupu k jednotlivým stránkám pomocí http adres, odkazů obsažených v dokumentech a zástupců stránek na ploše. Dále se seznamují s funkcí záložek a historie v prohlížeči.

Vyhledávání pomocí klíčových slov

Velký důraz je kladen na možnosti vyhledávání jednotlivých informací nebo i celých dokumentů pomocí webových vyhledávačů. Tato funkce se tedy objevuje vždy na začátku každé lekce, aby si klienti zafixovali internet především jako nástroj k vyhledávání. Uživatelé mají častokrát naučené postupy, kterými se při práci v prohlížeči řídí a které nevedou k efektivní práci. Nejtěžší pro klienty je správná formulace klíčových slov vhodných pro nalezení konkrétních stránek v google. Tuto dovednost je potřeba zlepšovat soustavnou prací a opakováním.

Klienti jsou vedeni k tomu, aby na aktivitě jako jediný dostupný zdroj informací využívali právě počítač. Počítač musí využívat k zodpovězení i zdánlivě banálních otázek, které je v danou chvíli zajímají, jako je datum, předpověď počasí nebo běžné novinky. Cílem je udržet v nich zájem o danou věc, i když nedostanou okamžitou odpověď a musejí se k ní dopracovat vlastním úsilím.

Nástrahy internetu

Klienti častokrát nebývají dostatečně poučeni o rizicích a nástrahách internetu a nedokážou se jim tedy vyhnout. Může se na příklad jednat o cílené webové reklamy a další odkazy, které jim zabraňují v efektivní práci, ale také situace, které mohou mít

vážnější dopad. K tomu patří podceňování možnosti zásahu do jejich osobních dat především na facebooku nebo léčky placených internetových služeb. Uživatelům je třeba vštípit návyky spojené s bezpečností hesel a nastavením soukromí na takovýchto stránkách.

Do nepříjemných situací se mohou klienti dostávat i při komunikaci na internetu. Mohou se stát obětí kyberšikany, či proniknout do nevhodného prostředí na diskusních fórech. Lektor musí dbát na soukromí klientů a zároveň získat z kontextu povědomí o tom, zda se nenalézá v takovéto situaci. Na druhou stranu je nutné dbát i na korektní chování klientů samotných na internetu.

Příklady, jak postupovat

Způsobem, jak efektivně vést lekci, se ukázala být kombinace velkého množství nových impulzů, které by mohly klienty zaujmout, spolu s opakováním dovedností, které se snažíme rozvinout. Uživatelé mají obecně kladný vztah k novým tématům a to může pomoci při odbourávání špatných návyků při práci s počítačem. V kontrastu s tím se především u mladších klientů ukázala být práce na projektech, na kterou si uživatelé rychle navykli a vyžadují ji při vstupu na aktivitu. Je tedy možné pozorovat dvě formy opakujících se činností s rozdílnými výsledky.

Při změně pracovního režimu, který v počítačovém kroužku v minulosti nastal, se při přechodu od repetitivní náplně aktivity zejména osvědčily interaktivní CD. Klienti se zde nadále setkávali s matematikou nebo českým jazykem, ovšem v jiné podobě než byli do té doby zvyklí. Dalším krokem bylo seznámit uživatele s výukovými programy na internetu, které se liší především uživatelským rozhraním a způsoby vyhodnocení.

Přechod od off-line řešení problematiky IT k řešení online byl klíčovým bodem, kterému se klienti pod vedením lektora věnovali. Důvodem byla univerzálnost všech řešení, která mohou uživatelé aplikovat na jakémkoli počítači s přístupem na internet. K úpravě fotek, vypalování CD nebo mixování písniček se využívalo webových služeb na místo běžných programů v počítači. Znalosti práce online mohou nahradit ne zcela optimální softwarové a hardwarové vybavení, se kterým se klienti mohou setkat doma, ve školách nebo v budoucnu na úřadech. Další výhodou je značná dostupnost velkého množství online služeb zdarma na rozdíl od nutnosti instalovat častokrát placené aplikace.

Užitečné je také nechat klientům dostatečný prostor, pokud je nějaká problematika zaujme, a nedržet se v takovém případě striktně náplně lekce. Podstatnou část dobré spolupráce tvoří motivace. Každou činnost, se kterou se uživatelé na aktivitě setkají, by měl provázet komentář ohledně jejího využití, které může být klientům blízké. V jednotlivých postupech při práci s počítačem je pro uživatele bez praxe snadné se ztratit, není tedy nikdy možné považovat za banální. Nutné je získat detailní přehled o jednotlivých znalostech klientů, kteří i přes pokročilé znalosti některé problematiky mohou postrádat základy, které k nim vedou.

Příklady dobré praxe (kazuistiky)

1. **Mirek** (6 let) navštěvuje službu půl roku. Jeho případ je specifický v tom, že ačkoli do školy teprve nastoupí, s počítačem se již setkal, dokonce u něj tráví množství času i doma, což jeho otec podporuje stejně jako Mirkův zájem o počítačový kroužek.

Mirek ovšem stejně jako další klienti, kteří mají počítač v domácnosti, postrádá obecné základy informatiky a všestrannost při práci. Stereotypní chování je u něj umocněno i tím, že ještě neumí číst.

Po šesti měsících získal Mirek povědomí o operačním systému a intuitivně se pohybuje v prostředí internetu. V jeho případě stejně jako v dalších bylo důležité vrátit se s výukou o krok zpět a vytvořit dobré návyky, které ho mohou posunout dál.

2. **Míša** (12 let) patří do skupiny klientů, kteří ve velké míře využívají všech služeb NZDM DROM. Na počítačový kroužek dochází pravidelně již delší dobu. Jeho zájem o všechny nové projekty a rozšiřování znalostí z oblasti informatiky lze tedy z části připsat i celé struktuře NZDM DROM.

V jeho případě se zájem projevuje tím, že sám přichází s nápady, které by se daly na počítačích realizovat. Lektor potom funguje jako katalyzátor, který zajišťuje potřebné znalosti, ale samotnou práci nechává na klientovi. Jako pozitivní se v tomto případě ukázalo, když mohl Míša využít výsledky své práce i mimo počítačovou učebnu. Příkladem takového projektu může být stahování a mixování písniček pro kroužek capoeiry a pro taneční skupinu. Tento přístup se nezakládá na koordinovaném získávání určitých znalostí jako spíše na rozšíření zájmu o problematiku IT, což je důležité i s ohledem na věk.

3. Šárka (19 let) chodila na PC kroužek pravidelně. Ona a někteří další mají ohledně služby velice konkrétní zakázky, které se často týkají školní docházky, brigád nebo jiných aktivit. Šárka přicházela se zadáním referátů nebo s požadavky na kontaktování potenciálních zaměstnavatelů.

Práce se Šárkou byla usnadněna tím, že její počítačové znalosti byly většinou dostatečné ke zvládnutí daného úkolu. Lektor jí přitom pomáhal nalézat relevantní informace a poskytoval technickou podporu při jejich zpracování.

Workshopy

Workshop je další z nástrojů služby. Je vždy zaměřený na konkrétní okruh počítačových dovedností. Funguje jako ucelená lekce, při které se klienti seznámí s daným tématem a ihned se naučí nově získané vědomosti využívat. Náplň výuky se přímo neodvíjí od počítačového kroužku, workshop by tedy měl mít stejný dopad jak na pravidelné tak i nepravidelné klienty. Je zde prostor pouze pro dva uživatele současně, aby se mohl lektor více věnovat jednotlivci. Klienti také mají k dispozici více času než během počítačového kroužku.

Obsah workshopu může být vystavěn zcela samostatně a věnovat se pouze metodám využití počítače nebo může vznikat ve spolupráci s ostatními službami NZDM DROM. Uživatelé většinou uvítají změnu oproti běžné struktuře kroužku a nemají problém s tím, že přijdou o čas k využití počítačů pro osobní potřebu.

Jeden z workshopů byl soustředěn na práci s digitálními fotografiemi a využitím softwaru pro jejich správu. Cílem bylo seznámit klienty se základními typy fotografií, možnostmi jejich uchovávání a organizace, úpravou a uploadováním na web. Podrobněji bylo přistoupeno k vytváření online alb a koláží. Klienti hodnotili kladně, že se náplň týkala znalostí, které již dříve v omezené míře využívali k uploadování fotek na facebook.

Ve spolupráci se službou kariérové poradenství vznikl workshop, který se zaměřil na otázku profesní orientace a psaní životopisů. Jeho náplní byl online kariérový test, jehož výhoda spočívala ve výsledcích odkazujících na konkrétní školy nebo firmy, o které mohli mít uživatelé zájem. Dále se klienti setkali s různými formami životopisů a motivačních dopisů. Výstupem jejich práce byl strukturovaný životopis, který mohli následně využít.

Tento workshop navázal na problematiku, se kterou se uživatelé dlouhodoběji setkávali v nízkoprahovém klubu, byli proto obeznámeni s tím, co obnáší. Díky tomu byla spolupráce úspěšná, i když náplň práce přesahovala rámec počítačového kroužku.

Modelové úkoly na rozvoj informační a počítačové gramotnosti u mladších uživatelů (6–11 let)¹¹

Začínající uživatelé aktivity rozvoje počítačových dovedností – jimiž bývají především mladší uživatelé – nejsou většinou schopni pracovat v delších projektech. Úlohy

¹¹ Přílohami metodiky č. 5 a 6 jsou dva workshopy pro děti ve věku 6 – 11 let s názvem „Počítač je můj kamarád“.

by měly být krátké, nepříliš náročné na vymýšlení, aby se dítě mohlo soustředit na provádění úkonů na počítači. V pozdějších tématech, kdy již uživatelé zautomatizují některé činnosti, je naopak práce na projektech velmi důležitá (právě pro zvnitřnění poznatků).

Příklad typických úloh a aktivit:

- napište svoji adresu, vizitku
- pište názvy měst (států, květin, zvířat, řek, které znáte)
- nakreslete obrázek a uložte ho
- nakreslete domeček s 5 stejnými okny
- spočítejte několik početních příkladů, výsledky vložte do textu
- otevřete si soubor, obarvíte obrázek, tak aby vyjadřoval určitou náladu
- nakreslete vlajku některého státu
- kreslené postavičky z jednoho obrázku přeneste je do jiného obrázku krajiny
- opravte chyby v napsaném textu

Modelové úkoly na rozvoj informační a počítačové gramotnosti u starších uživatelů (12–20 let)¹²

Vyhledání konkrétních informací v textu

- Př. Najdi na internetu informaci, kdo je náš současný prezident a kdy byl zvolen
- Př. Zjisti, komu zavoláš na pracovním úřadě pro Brno-město (na ulici Křenová), pokud chceš zjistit aktuální volná pracovní místa? (Jméno+telefon)
- Př. Kdy je otevřeno oddělení Hmotné nouze při úřadu práce v Novém Jičíně?
- Kam můžeš v Brně jít na kickbox?
- Kdy má otevřeno NZDM v Blansku?
- Zjisti, kolik stojí jízdenka vlakem z Brna do Vyškova

Orientace na webové stránce

- Př. Najdi na stránce www.ostrava.cz/cs, telefonní číslo na Vyhlídkovou věž Nové radnice
- Najdi na stránce IQ Roma Servis odkaz na gipsytv.eu

Praktické

- Hledání zaměstnání/brigády v cizím městě
- Hledání bydlení v cizím městě
- Hledání koncertu v cizím městě + způsob, jak koupit lístek
- Hledání levného kočárku na online bazaru
- Hledání nejlevnějšího zboží
- Kolik stojí jízdenka pro 2 dospělé a jedno 5 leté dítě v Ostravě na 60 minut?
- Jak se dostaneš ze zastávky Výletní do zastávky Koříškova a jakou jízdenku si koupíš?
- Zjištění otvírací doby něčeho?

¹² Přílohou metodiky č. 7 je workshop pro starší děti ve věku 12 – 20 let s názvem „Počítač je můj pomocník“.

- Kolik stojí známka dopisu na Slovensko?
- Hledání na Wikipedii

Problémy při realizaci a doporučení

Počítačový kroužek má danou strukturu pravidel, k jejichž dodržování se klienti zavazují, pokud ji chtějí navštěvovat. Vedle těch zřejmých, jako jsou všeobecná bezpečnostní pravidla, pravidla slušného chování a pravidla k zajištění technického vybavení učebny, existují i jiná, která reagují na specifické situace, s nimiž se lze během služby setkat. Počítač v rukou klientů dává nový rozměr jejich interakci ať už mezi sebou nebo ve vztahu k okolí. Některé situace se dají snadno odhadnout a lze jim předcházet, jiné předvídat nelze.

Pravidla

Pravidel, která se přímo vztahují k práci na počítači, není mnoho. V zájmu o udržení standardu technického vybavení učebny se osvědčil zákaz instalování her a jiných programů klienty. Dále platí zákaz přístupu všech klientů na nevhodné stránky, cizí účty a některé další služby. Uživatelé do dvanácti let věku mají omezený přístup na facebook, nejsou jim zde zakládány účty. Důraz se klade i na způsob komunikace klientů v učebně i na internetu, především pokud se jedná o diskusní fóra.

Rozdělení podle věku

V praxi se osvědčilo striktní dodržování rozdělení uživatelů do skupin podle věku a to i v situacích, které dávají prostor určité benevolenci. Obě skupiny mají diametrálně odlišný přístup ke službě a také od ní něco jiného očekávají. Toto vychází především z jejich působení i ve věkem oddělených nízkoprahových klubech. Obě skupiny mají separátní časy přístupu do učebny a podle zkušenosti je důležité vyvarovat se jakýchkoli zásahů do nich ostatními uživateli.

Snaha o naplnění celé kapacity bez ohledu na věk se neukázala jako vhodná, protože starší klienti využívají službu ve větší míře nárazově. Stávalo se tedy častěji, že v jejich čase dostávali prostor klienti mladší, což způsobovalo nerovnováhu a nespokojenost. Stejně tak nemáme dobrou zkušenost s vytvořením třetího termínu sloužícího oběma skupinám. Práci lektora ztěžovala rozdílná úroveň znalostí počítačové problematiky u klientů, dále také neshody a tření zapříčiněné nevhodnou komunikací účastníků rozdílných věkových skupin.

Problémy při realizaci

Problémy při realizaci se odvíjejí od samotné povahy služby a její cílové skupiny. Podstatné jsou ty, které se vztahují ke způsobu práce klientů a jejich schopnostem osvojit si nové dovednosti.

Uživatelé fungují na aktivitě jako celek a to i v případě, že na ni přišli samostatně. S tím je spojená potřeba dělat věci podobně, což zabraňuje podstatě kroužku, který má být zaměřen individuálně.

Dalším problémem mohou být návyky, které si klienti ve vztahu k práci s počítačem osvojili dříve. Tím je jistá automaticnost některých jejich činností, které mohou být i zcela konkrétního rázu. Proto je často potřeba vracet se u klientů o několik kroků zpátky, i když už jsou v některých znalostech na vyšší úrovni.

Celkově je informační a počítačová gramotnost klientů roztržštěná, je tedy obtížné získat povědomí, co všechno umí a kterým směrem je vést.

Řešení velkého zájmu o aktivitu

Počítačový kroužek je obecně značně vytíženou službou, je proto důležité k ní rovnoměrně zajistit přístup všem uživatelům. S kapacitou čtyř uživatelů zároveň pracujících na počítačích bylo možné vést službu jako skutečně nízkoprahovou. Byl dostatek prostoru jak pro pravidelné klienty, kteří se podíleli na výuce, tak i pro klienty docházející nepravidelně, kteří neměli potřebu využívat službu v plném rozsahu. Ve výsledku se ovšem vliv klientů nenavyklých na režim výuky negativně odrážel na službě jako celku. V jiném případě se lektor nemohl věnovat všem uživatelům v dostatečném rozsahu.

Jako řešení by se mohlo ukázat snížení kapacity počítačového kroužku na dva uživatele a prodloužení jednotlivých výukových lekcí. Ruku v ruce s důsledností v ohledu pracovní náplně a časového harmonogramu by došlo k zaměření služby na pravidelné účastníky. Z kvantitativního hlediska by došlo ke „zvýšení prahu“ vzhledem ke klientům, na druhou stranu zkvalitnění služby a její prospěšnost jednotlivcům by tento fakt více než vyvážilo.

2.2 Rozvoj počítačových dovedností v Nízkoprahovém klubu Pavlač

Autor: Dana Lišková

Realizace aktivity rozvoj počítačových dovedností

Aktivita rozvoj počítačových dovedností byla určena jak pro klienty klubu pro děti, tak klubu pro mládež, tedy pro žáky základních a středních škol se speciálními vzdělávacími potřebami a děti předškolního věku, žijící v sociálně vyloučené lokalitě v blízkosti pavlačového domu na ulici Milady Horákové 19 v Brně, které do NK Pavlač dochází. Cílem aktivity byl obecně rozvoj počítačových dovedností. Od základů ovládnutí počítače a základního vyhledávání informací na internetu přes již pokročilejší vyhledávání, elektronickou komunikaci, práci v textovém a tabulkovém editoru učení se zásadám bezpečnosti na internetu. Postupné získávání dovedností práce na PC nejen posiluje kompetence klientů plnit svoje školní povinnosti (tvorba referátů, závěrečných a seminárních prací v textovém editoru), ale také dovednost vyhledat si vhodné pracovní nabídky (orientace na pracovních portálech) a dokázat na ně správně reagovat (psaní životopisu a motivačního dopisu v textovém editoru, práce s e-mailem apod.). Tímto zcela zásadním způsobem usnadní přístup k celé řadě klíčových dovedností a informací, které jsou zapotřebí pro zvládnutí sociálního fungování a optimální odpovídání požadavkům prostředí. Aktivita probíhala v rámci otevírací doby NK Pavlač, a to každou středu vždy od 14:00 do 18:00 hodin (pro jednoho z klientů vždy na hodinu) pod vedením lektora PC v učebně vybavené šesti počítači přímo v prostorech klubu.¹³ Součástí aktivity byly také dva workshopy: jeden určený pro klienty klubu pro děti, druhý pro klienty klubu pro mládež.

Způsob realizace rozvoje počítačových dovedností v NK Pavlač

Nastavení výukového plánu

Správné nastavení učebního plánu a volba náplně lektorovaných hodin v PC učebně je pro realizovanou aktivitu zcela zásadní. Je nezbytné, aby výuka reagovala na aktuální potřeby klientů a posilovala ty kompetence, které jetřeba posílit. Proto byla jak témata lektorovaných hodin, tak náplň obou workshopů řešena ve spolupráci lektora PC, s ohledem na jeho zkušenosti získané dlouhodobou a intenzivní prací s klienty,

¹³ Poutač k provozu PC učebny s lektorem najdete v přílohách v oddílu „Manuály a poutače“.

a týmu sociálních pracovníků a speciální pedagožky NK Pavlač, kteří jsou s klienty NK v každodenním kontaktu. Úkolem sociálního pracovníka-koordinátora rozvoje počítačových dovedností bylo zjišťovat aktuální potřeby klientů, což v praxi probíhalo dvěma způsoby. Na počátku projektu jednorázově prostřednictvím dotazníkového šetření (dotazníky byly k dispozici na klubu a ze strany pracovníků NK klientům aktivně nabízeny k vyplnění) a průběžně po celou dobu trvání projektu prostřednictvím komunikace s týmem. Na pravidelných klientských intervizích pracovníci klubu pro děti a mládež sdílejí zkušenosti, cíle a dosavadní výsledky spolupráce s jednotlivými klienty zařízení, a to za účelem zkvalitnění poskytování služby a vzájemné spolupráce. Součástí intervizních setkání je též konzultování míry dovedností a kompetencí jednotlivých klientů, a následná diskuse o tom, co zařadit do výukového plánu pro jejich zdokonalení. Tyto výstupy sdílí sociální pracovník-koordinátor rozvoje PC dovedností na pravidelných měsíčních poradách s lektorem PC. Náplní těchto schůzek byly vždy následující témata:

- Organizační zajištění provozu PC učebny (termíny náhradních hodin provozu PC učebny z důvodu nemoci lektora či výjezdové akce NK v době, kdy měla být výuka realizována, termíny workshopů, termíny odevzdání docházkových formulářů, předávání prezenčních listin, technické vybavení PC učebny).
- Rekapitulace – reflexe mezidobí (co se dosud daří a co se nedaří, motivace klientů, úroveň dovedností apod., sociální pracovník NK pravidelně zjišťuje od svých kolegů, s čím se na klubu setkali, co se klientům na PC nedaří, s čím si dokážou poradit a s čím nikoliv).
- Konkrétní podoba a náplň jednotlivých výukových hodin a workshopů.
- Pravidla provozu PC učebny (nastavení pravidel, důslednost lektora PC v jejich vyžadování, respektování či nerespektování pravidel ze strany klientů).
- Zhodnocení vzájemné spolupráce (zpětná vazba lektorovi PC k průběhu výukových hodin a jeho způsobu práce s klienty, vyjádření lektora PC k práci koordinátora, případné ujasnění a doporučení).

Náplň lektorovaných hodin

Náplň lektorovaných hodin u mladších a starších dětí se liší, a to nejen svojí náročností, ale též svým zaměřením a volbou výukové metody. Zatímco u mladších uživatelů bylo hlavním cílem rozvoje PC dovedností osvojení si základů práce na PC, na kterých mohou dále stavět, u starších uživatelů, kteří již základy práce zvládají, byly výukové hodiny zaměřeny na nácvik těch dovedností, které budou moci uplatnit ve své kariérové dráze. Lektor PC při práci s klienty reflektoval, jaké úkoly ten který klient zvládá a podle toho postupoval. Došlo-li u některého z klientů ke zlepšení procvičované dovednosti, lektor náročnost zadávaných úkolů mírně zvýšil. Poskytování ocenění a pozitivní zpětné vazby a současně také motivování a zvyšování obtížnosti volených úkolů byly mimo jiné základními principy práce. Co se týče metody výuky, tak u mladších klientů volil lektor PC častěji nácviky formou nejrůznějších výukových her, které klienty snáze zaujaly, a díky nimž tudíž déle udrželi pozornost a soustředěnost.

Mladší děti (mladší dvanácti let):

Výuka mladších dětí byla primárně věnována trénování dovedností zacházení s myší a klávesnicí, sekundárně pak jednoduchým úpravám v textovém editoru a základnímu vyhledávání na internetu. Nácvik práce s myší byl zaměřen na pohyb a orientaci v prostoru, dvojklik, střídání pokliku pravé a levé klávesy myši a používání kolečka, práce s klávesnicí potom na zlepšení orientace v jednotlivých jejích sekcích – alfabetské a numerické, a používání šipek. Výukový program byl realizován především formou online her, zaměřených na rozvoj jemné motoriky, ale také logiky, jako např. Clickable, Click Maze 2, Lamp Light, Roboti, Multitask, Stack a Rama, Spaceship Typing Game, Trackmaster, Snipe, Trapped Ball, Type Type Revolution, KeyMan, Moby Blaster, Key Bricks, Classic Car Parking, Twist, Cat Around the World, Mouse Maze, Mouse in Danger, Letter Launch, vánoční hra Christmas tree apod. V rámci úprav v textovém editoru se lektor s dětmi zaměřil např. na tvorbu a editaci tabulky a co se základního vyhledávání týče, měly děti za úkol např. vyhledat a vytisknout si omalovánku s oblíbeným motivem. Součástí programu byla navíc úprava obrázků a malování v programu Malování, který je základním vybavením OS Windows.

Starší děti (starší dvanácti let):

U starších zájemců jsme se vzhledem k úrovni jejich dovedností a stávajícím zkušenostem s prací na PC blíže zaměřili na nácvik již pokročilejšího vyhledávání informací: kontaktů, dopravních spojů, zeměpisných údajů, textů, obrázků apod. Účastníci kurzu se učili, jak vyfiltrovat potřebné informace, respektive „co, jak a kam zadat, aby našli to, co potřebují“. Součástí výukového programu bylo i následné zpracovávání vyhledaných informací, jejich doplňování do tabulek nebo textů. V rámci klíčové aktivity projektu se zájemci měli možnost seznámit též s používáním internetových obchodů.

Na pravidelných hodinách v PC učebně se účastníci kurzu průběžně učili práci s e-mailovou schránkou od jejího založení a seznámení se s prostředím, přes odesílání zpráv bez i s přílohami až po třídění pošty. Věnovali se též tvorbě a formátování textu, tedy práci s písmem, jeho velikostí a typem, ale také s tvorbou a úpravou odstavců a praktickým používáním tabulátorů. To vše s ohledem na gramatickou správnost zpracovávaného textu. Následovaly již pokročilejší práce v textovém editoru MS Word, jako orientace v dokumentu, tvorba záhlaví a zápatí, číslování stránek, práce s diagramy a hypertextovými odkazy, ukládání, tisk a práce s dokumenty v OS Windows.

V rámci rozvoje PC dovedností měli klienti možnost naučit se pracovat v programu MS Excel, seznámit se s jeho prostředím, zvládnout lokalizaci buněk a jejich formátování, vkládání vzorců, úpravu okrajů, tvorbu grafů a automatické úpravy. V průběhu posledních hodin klíčové aktivity projektu se účastníci pod vedením lektora PC věnovali též tvorbě jednoduchých prezentací v programu MS Power Point.

Cílem výše uvedených činností bylo vedle získání základní orientace v nejužívanějších programech OS Windows a konkrétních dovedností potřebných ke zvládnutí školních povinností, hledání a získání zaměstnání, bydlení a dalších informací potřebných k běžnému životu (komunikace s úřady, vyhledání kontaktů apod.) také poskytnout klientům příležitost natrénovat a otestovat svoji vytrvalost a zvýšit jejich sebejistotu v dalším zvládnutí nejrůznějších úkolů.

Součástí aktivity bylo též uspořádání soutěže zaměřené na práci v textovém editoru MS Word, jednotlivé úkoly, které měli účastníci řešit, se týkaly zejména formátování, kopírování a vkládání textu a obrázků, práce s tabulkami a vyhledanými daty.¹⁴ Cílem bylo nejen nacvičit a zdokonalit uvedené dovednosti, ale i motivovat starší uživatele k samostatnosti a snaze překonávat obtížnější úlohy.

¹⁴ Příklady soutěžních úkolů najdete jako přílohu metodik č. 8.

Příklady dobré praxe

Díky účasti na výukových hodinách a nácviku práce na PC měli klienti NK Pavlač možnost získat celou řadu dovedností, potřebných pro zvládnutí běžných požadavků prostředí. Byly posíleny jejich kompetence pro život a zvládnutí sociálního fungování.

ONDRA

Ondra (14 let) navštěvuje pravidelně výukové hodiny v PC učebně, díky procvičování vyhledávání na internetu je dnes schopný na internetu nejen samostatně dohledat celou řadu portálů nabízejících bydlení a vytřídit požadované inzeráty (filtrace – lokality, ceny apod.), ale také bez pomoci pracovníků na nabídku reagovat prostřednictvím e-mailu. Díky svým dovednostem pravidelně využívá možnosti přístupu k internetu k vyhledávání vhodných nabídek bydlení pro něj, jeho rodiče a sourozence.

V rámci rozvoje počítačových dovedností bylo vytvořeno a v PC učebně vyvěšeno několik stručných manuálů. Šlo např. o návod k vyhledávání dopravních spojů, způsob zadávání hesel do vyhledávače, odkazy na pracovní portály a portály nabízející práci a brigády, odkazy na stránky nabízející bydlení apod. To pro usnadnění přístupu k informacím potřebným při běžných aktivitách na klubu jako např. hledání práce, bydlení, kontaktů na úřady apod.¹⁵

PC workshopy

Workshop pro klienty klubu pro děti (mladší dvanácti let)

Pro klienty klubu pro děti jsme uspořádali workshop na téma „Kdo vyléčí pana PC?“¹⁶ Samotný program workshopu jsme se snažili nastavit tak, aby byl pro děti co možná nejpoutavější. Lákavá pro ně byla nejen možnost nahlédnout do nitra počítače a dát jej jako „opravář specialista“ do pořádku, ale také to, že si mohli zasoutěžit. Po rozřazení do soutěžních týmů jsme dětem dali možnost zvolit svého kapitána. Ten měl v rámci soutěže důležité postavení. Nejenže zodpovídal za týmovou práci a férovou hru svého družstva, ale skrze něj lektor předával informace ostatním. Např. pouze jemu ukázal, jak zapojit všechna zařízení k PC, vedoucí týmu toto pak postupně učil hráče svého týmu, skutečnost, jak byl v této dovednosti zdatný, se následně projevila při zapojování zařízení všech členů týmu na čas. Workshop byl primárně zaměřen na práci s hardwarem (sestavení rozebrané klávesnice dle předlohy, zapojení a používání jednotlivých zařízení jako klávesnice, myši, USB, sluchátek apod.), lektor PC dětem ukázal a popsal interiér PC a dal jim doporučení, čeho se při práci s PC vyvarovat. Jako bonus přidal jak zacházet s CD (způsob čištění, uchop, aby se CD nepoškodilo apod.). Nakonec pro děti připravil zábavnou hru, zaměřenou na nácvik orientace na klávesnici a ovládání myši. Při konečném vyhodnocení a udílení cen jsme nebrali v potaz pouze správnost a rychlost provedených úkolů, ale i týmovou práci a vzájemnou pomoc mezi členy týmu.

¹⁵ Příklady manuálů najdete jako přílohy metodik v oddílu „Manuály a poutače“.

¹⁶ Poutač k workshopu „Kdo vyléčí pana PC?“ najdete jako přílohu metodik v oddílu „Manuály a poutače“.

Workshop pro klienty klubu pro mládež (starší dvanácti let)

Workshop v klubu pro mládež byl zaměřen na tvorbu vlastního životopisu a motivačního dopisu podle předlohy a zformulování odpovědi na virtuální pracovní nabídku.¹⁷

příklad

Ratolest Brno, o.s. vypisuje výběrové řízení na pozici výkonného/é ředitele/ředitelky,

- místo výkonu práce: Brno
- možný nástup: březen 2013
- úvazek: 1,00

Požadujeme:

- účast na hodinách PC učebny s lektorem – minimálně 5 lekcí
- strukturovaný životopis a motivační dopis odeslaný prostřednictvím e-mailové pošty na dana.liskova@ratolest.cz
- pobyty v zařízení NK Pavlač bez zákazů výhodou!

Nabízíme:

- manažerský plat
 - služební telefon a notebook
 - služební vůz Limusina Lincoln s osobním řidičem
 - jako bonus lístky na koncert United Gipsy Crew!
- www.youtube.com/watch?feature=endscreen&v=zH82IKPEE5g&NR=1

¹⁷ Poutač k workshopu „Připrav si s námi životopis a pak už jen vesele rozesílej...“ najdete v jako přílohu metodik v oddílu „Manuály a poutače“.

Součástí workshopu bylo založení vlastní e-mailové schránky a práce s ní (odeslání odpovědi v těle e-mailu, životopisu a motivačního dopisu v příloze). Účastníci dostali zadání na papíře, kde bylo krok za krokem popsáno, jak postupovat. V průběhu workshopu jsme se snažili klienty motivovat k tomu, aby postupovali samostatně podle předlohy a návodu. Klienti, kteří se workshopu zúčastnili, mají svůj životopis i motivační dopis uložen ve své e-mailové schránce a mohou jej kdykoliv aktualizovat a rozesílat.

Pravidla provozu PC učebny

V počítačové učebně platí kromě obecných pravidel NK Pavlač také zásady, které se týkají přímo provozu učebny, jejich nastavení vychází ze zkušeností pracovníků klubu a lektora PC:

- V PC učebně se nezdržují klienti, kteří nevyužívají PC – záměrem je, aby ostatní zbytečně nerozptylovali ty klienty, kteří se učí.
- PC učebnu klienti mohou využít vždy na 1 hodinu, a to od „celé do celé“ – záměrem je zajistit větší přehlednost a klid v době výuky a to jak pro potřeby klientů, tak lektora PC a pracovníků klubu.
- U jednoho PC smí být pouze jeden zájemce o výuku – záměrem je, aby si klienti s úkoly dokázali poradit sami (za pomoci lektora) a měli dostatek prostoru procvičit, co potřebují.

- Odejde-li klient z PC učebny, nemůže se vrátit nazpět (pokud nešel jen na WC) – záměrem je snížit ruch v PC učebně na minimum a zajistit co možná nejlepší podmínky pro maximální soustředěnost klientů, kteří se učí.
- Po splnění úkolu lektora PC mohou být klienti po zbytek času na internetu. Zakázán je hazard (automaty, ruleta, sázení a podobné), porno (záběry pohlavních orgánů, které byly vyrobeny za účelem sexuálního vzrušování), ponižování, týrání, šikana, rvačky a hromadné bitky, fotbalové násilí, xenofobie a rasismus.

Problémy při realizaci

Realizaci rozvoje počítačových dovedností, respektive její maximální efektivitu, znesnadňovaly tzv. limity nízkoprahovosti. Tedy skutečnost, že ne každý z klientů NK Pavlač navštěvoval PC učebnu pravidelně. Účast na výukových hodinách byla sice hojná a ze strany klientů o ni byl velký zájem, ale složení pracovní skupiny bylo proměnlivé, čemuž byl lektor nucen výuku přizpůsobit. S tímto do jisté míry souvisí i další skutečnost, a sice různá úroveň znalostí a dovedností práce na PC u jednotlivých klientů. Ta s sebou přináší vyšší nároky na výkon lektora PC, vyžaduje flexibilitu, pohotovost a schopnost přistupovat ke klientům individuálně, i když jich je hodně najednou. V případě potřeby se lektor může obrátit na sociálního pracovníka klubu pro mládež a požádat jej o asistenci při výuce. Sociální pracovník-koordinátor rozvoje PC dovedností se účastní pravidelných náslechnů v PC učebně, na společných měsíčních schůzkách dává lektorovi zpětnou vazbu k průběhu výuky a případná doporučení. Stejně tak se i lektor PC může vyjádřit ke způsobu práce koordinátora.

Přílohy:

Příloha č. 1: Workshop profesní orientace

Já, _____ bych mohl/a být:

1.
2.

Dělal/a bych v:

.....

Potřeboval/a bych k tomu:

.....

Líbí se mi to, protože:

.....
.....
.....

Nelíbí se mi to, protože:

.....
.....
.....

Když se chci vyučit na toto povolání, můžu jít na tuhle školu:

.....
.....

dělají se tam přijímací zkoušky:

- a) ano
- b) ne

3. Dotazník zájmů

Každý si vypracuje dotazník a na základě výsledků si vybere jedno nebo dvě povolání, které se mu líbí.

<http://www.occupationsguide.cz/cz/main/default.aspx>

4. Vyhledávání dalších informací o vybraných povoláních

Zde si každý vyhledá, jaké je pracovní prostředí, ve kterém by působil a jaké pracovní činnosti by zde vykonával:

www.infoabsolvent.cz

<http://www.infoabsolvent.cz/MultimedialniKatalog/MultimedialniKatalog.aspx?Start=1>

<http://www.infoabsolvent.cz/MultimedialniKatalog/MultimedialniKatalog.aspx?Start=2>

- V případě, že jsi rozhodnutý, kde se chceš vyučit a máš už nějakou představu, vypracuj si dotazník na této stránce: www.cestakremeslu.cz
 - Na základě výsledků se podívej na prezentaci jednotlivých povolání a řemesel na této stránce, případně na: www.infoabsolvent.cz
5. Společný úkol: zjistěte, na které škole se vybraný obor studuje a jaké tam jsou požadavky v přijímacím řízení.

Příloha č. 2: Jaký jsem?

Jsem veselý	Drzost	Mám fantazii
Brzké vstávání OK	Kreativita	Síla
Mám problém ráno vstanout	Můžou mi věřit	Jsem samotář
Chodím včas	Jsem férový	Rád druhým pomáhám
Trpělivost	Mám energii	Jsem cholerický
Bystrost	Pečlivost	Mluvím hodně
Cílevědomost	Umím se vcítit	Mluvím rád
Stydím se před ostatními lidmi	Důslednost	Mám rád, když mám respekt
Moc nemluví	Čistota	Stydím se mluvit

Umím lidi ukecat	Nejsem drzý	V kolektivu mě mají rádi
Ostatní mi věří	Zapomínám	Jsem nevychovaný
I když mám dobrej nápad, tak se tím nechlubím	Všechno si pamatuju	Někdy jsem drzý
Rád se chlubím	Chodím pozdě	Je se mnou nuda
Rád vymýšlím nové věci	Je mi jedno, jestli přijdu pozdě	Často se nudím
Jsem lakomý	Peníze jsou pro mě důležité	Někdy se nudím
Rád se o vše podělím	Důležité pro mě je, aby mě to, co dělám, bavilo	Myslím jenom na sebe
Nerad se něčemu přizpůsobuju	Jsem citlivý	Někdy zmatkuju
Rád si dělám věci podle sebe	Mám dobré nápady	Rád dělám srandu

Nemám problém respektovat pravidla	Nemám moc zajímavých nápadů	Jsem šikovný dělat rukama
Mám problém dělat něco podle někoho	Rád se učím něco nového	Nejsem šikovný dělat rukama
Nemám problém dělat něco podle někoho	Vydržím dělat věc, dokud ji nedodělám	Mám rád, když jsou věci při starém
Nechám se přemluvit	Nevydržím nic dokončit. Končím, když mě to nebaví	Mám vkus
Nenechám se přemluvit	Jsem zodpovědný	Se všemi se domluvím
Měním často své názory	Je na mě spoleh	Rád něco vyrábím
Rád kreslím	Jsem netrpělivý	Stojím si za svým názorem, i když ostatní nesouhlasí
Rád se dovídám nové věci	Často se vzteknu	Raději pracuji s někým, než sám
Jsem samostatný	Jen tak mě něco nerozčílí (jsem klidný)	Jde mi sport

Rád riskuju	Neumím se rozhodnout	Rozhoduju se rychle
Jsem přátelský	Jsem schopný si řešit věci sám	S řešením věcí potřebuju většinou pomoc
Cit pro hezké věci	Jsem chytrý	Někdy trochu kecám (lžu)

Kariérní kvíz

Zaměstnavatel od svých zaměstnanců očekává, aby byli (vypiš tři vlastnosti):

- 1.
- 2.
- 3.

Kam je potřeba se přihlásit, když ukončíš studium nebo pracovní poměr?

.....

Pospoj čarami, co k sobě patří (škola, doba studia, zakončení).

odborné učiliště	9 let	maturitní vysvědčení
gymnázium a střední odborná škola	5 let	vysvědčení
vysoká škola	4 roky	výuční list
základní škola	3 roky	diplom

Když budeš chtít hledat práci, budeš procházet (zakroužkuj správnou odpověď):

- a. nabídky práce
- b. poptávky práce

Přiřaď čísla ke stupňům vzdělání podle toho, jak jdou po sobě (1-4).

- základní vzdělání
.... vysokoškolské vzdělání
.... vyšší odborné vzdělání
.... středoškolské vzdělání

Napiš, jakou střední školu/školy v Brně znáš a jaké obory studia nabízí, za každou správnou odpověď dostaneš bod.

.....
.....
.....

Které známky se wpisují do přihlášky na střední školu? (zakroužkuj správnou odpověď)

- a. výsledné známky z 8. a 9. třídy ZŠ
- b. výsledné známky ze 7., 8. a 9. třídy ZŠ
- c. všechny známky od 5. do 9. třídy ZŠ

U některých nabídek práce se můžete dočíst, že požadují kromě životopisu i motivační dopis. Co se v něm píše? (zakroužkuj správnou odpověď)

- a. Proč práci chci a proč zrovna mě by měli vzít.
- b. Pochvala firmě a lichotky šéfovi, u kterého chci pracovat.
- c. Kolik chci vydělávat peněz a jaké chci v práci výhody.

Zakroužkuj vše, co by měl obsahovat životopis.

- a. osobní údaje (jméno, příjmení, datum narození, bydliště, telefon, email)
- b. barva vlasů a očí
- c. jméno a příjmení matky a otce
- d. počet sourozenců
- e. vzdělání (školy)
- f. oblíbené jídlo
- g. pracovní zkušenosti (kde jsem dosud pracoval)
- h. kurzy a školení (např. jazykové)
- i. výši požadovaného platu (kolik chci vydělávat)

Co MUSÍ být uvedeno v pracovní smlouvě, aby byla platná? (zakroužkuj správnou odpověď)

- a. Jména spolupracovníků a dny v týdnu, kdy budu pracovat.
- b. Jakou práci budu vykonávat, kde budu pracovat a den nástupu do zaměstnání.
- c. Pracovní pomůcky a čistý měsíční výdělek.

Od kolika let můžeš chodit na brigádu? (zakroužkuj správnou odpověď)

- a. od 18 let
- b. od 13 let
- c. od 15 let pokud máš ukončenou základní školu

Co je třeba vyplnit na přihlášce na střední? (zakroužkuj všechny správné odpovědi)

- a. osobní údaje uchazeče (jméno, příjmení, adresa, státní občanství)
- b. náboženské vyznání
- c. název a adresa střední školy a kód oboru, na který se uchazeč hlásí
- d. datum a podpis uchazeče a zákonného zástupce
- e. potvrzení od lékaře o zdravotní způsobilosti ke studiu
- f. předměty, známky, IZO a razítko základní školy
- g. počet zameškaných hodin na základní škole

Nejpozději do kdy je letos nutné doručit přihlášku na střední školu? (zakroužkuj správnou odpověď)

- a. do poloviny března 2013
- b. do konce února 2013
- c. do poloviny února 2013

Kolik přihlášek můžeš podat na střední školu? (zakroužkuj správnou odpověď)

- a. nejvíce 2
- b. nejvíce 3
- c. pouze jednu

Příloha č. 4: Prodej výrobek!

Prodej výrobek!

Jste pracovníci firmy, která vyrábí vysavače, Vaším úkolem je, přesvědčit zákazníky o tom, že Váš výrobek je ten nejlepší!

Úkoly:

Vymyslete si název Vaší firmy, navrhnete logo (svoji značku) a reklamní slogan

Rozdělte si role (co kdo bude dělat) a podle toho i pracovní pozice, např. ředitel, sekretářka, mechanik, obchodní zástupce apod.

Nakreslete výrobek a popište jej

Představte svoji firmu a její zaměstnance připravte si prezentaci výrobku – chcete jej prodat, proto je potřeba přesvědčit zákazníky, že je nejlepší, popište, co umí a k čemu slouží, z čeho je vyrobený, jaké má výhody jej mít, kdo pracoval na jeho sestavení, kdo jej navrhl, proč zrovna ten Váš výrobek, je ten nejlepší!

Příloha č. 5: Workshop „Počítač je můj kamarád I“

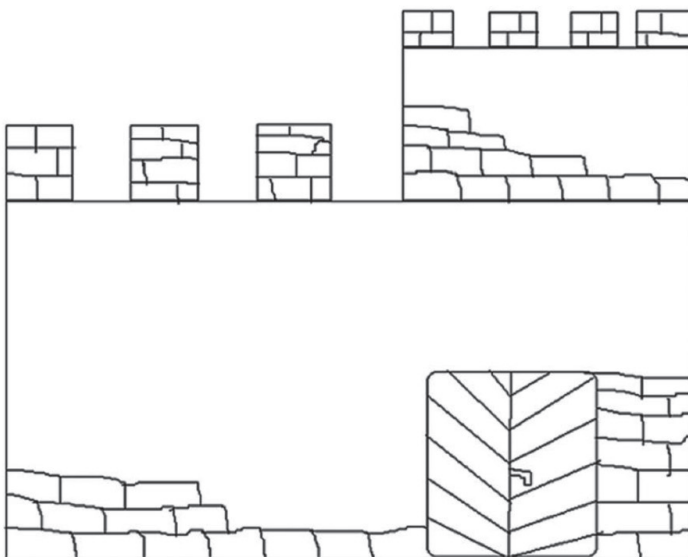
POČÍTAČ JE MŮJ KAMARÁD

(Workshop pro mladší uživatele aktivity „Rozvoj počítačových dovedností“)

Tajuplný hrad

Byl jsi někdy na nějakém starém hradě? Vzpomeneš si, jak vypadal?

ÚKOL 1.: Domaluj pomocí nástroje „Tužka“ do obrázku všechny cihly ve zdi.

ÚKOL 2.: Cihly můžeš vybarvit. Které barvy budou nejlepší? Nezapomeň je střídat.

Metodické pokyny:

Očekávaný výstup: Ovládat základní obsluhu počítače

Dílčí výstup: Vytvořit jednoduchý obrázek

Metodický postup:

Motivace

- Viděl jsi už někdy starý hrad? Všechno je popraskané, stěny jsou napůl zřícené. Dokresli hrad tak, aby byly vidět všechny cihly.

Úkol

- Zaměřit se na procvičování nástroje „Tužka“ a „Plechovka“ v programu Malování a následné domalování a vybarvení hradu.

Vlastní práce

- Uživatel si podle instrukcí lektora otevře v programu Malování soubor *Tajuplný hrad*.
- Nejprve si uživatel s využitím nástroje „Tužka“ doplní cihly ve zdi hradu.
- Po dokreslení cihel uživatel využije nástroj „Plechovka“.
- S tímto nastavením cihly vybarví.

POČÍTAČ JE MŮJ KAMARÁD

(Workshop pro mladší uživatele aktivity „Rozvoj počítačových dovedností“)

Kotě a mlíčko

Malá Kočička je hladová. Pomůžeš jí najít cestu k misce s mlékem?

ÚKOL: Vybarvi čtverečky s krátkými samohláskami. Cesta pro kočičku pak hned bude vidět.

Pracuj pomocí nástroje „Plechovka“.

á	é	á	é	ú	ó	í
a	e	í	ó	á	é	í
é	i	é	o	y	e	ú

ů	é	ý	ú	o	ó	i	á	i	ó
ý	á	o	u	i	ů	y	ó	u	ů
ú	e	y	ů	ó	í	a	ó	e	a
ů	i	ů	í	ý	á	e	á	ó	o
á	a	e	á	e	o	u	é	u	e
é	í	u	é	a	é	í	ó	a	í
ý	á	i	á	i	ů	ú			
á	ý	o	a	e	á	é			
é	ů	á	é	ú	ů	o			

Metodické pokyny:

Očekávaný výstup: Ovládat základní obsluhu počítače

Dílčí výstup: Vytvořit jednoduchý obrázek

Metodický postup:

Motivace

- To je roztomilá kočička, Ale má velký hlad. Najdeš jí cestu k mlíčku?

Úkol

- Zaměřit se na procvičování nástroje „Plechovka“ v programu Malování a následně vybarvení čtverečků s krátkými samohláskami.

Vlastní práce

- Uživatelé si podle instrukcí lektora otevřou v programu Malování soubor *Kotě a mlíčko*.
- Uživatelé při malování využívají nástroj „Plechovka“ a s tímto nastavením vybarvují čtverečky s krátkými samohláskami.
- Po dokreslení si žáci mohou zkusit jinou barvou vybarvit i políčka s dlouhými samohláskami, aby cesta k mlíčku byla ještě zřetelnější.
- Je třeba dbát na to, aby uživatelé neklikali v políčku do písmene, ale vedle něj. Když kliknou na písmeno, zabarví ho, ale políčko zůstane nevybarvené.

Příloha č. 7: Workshop „Počítač je můj pomocník“

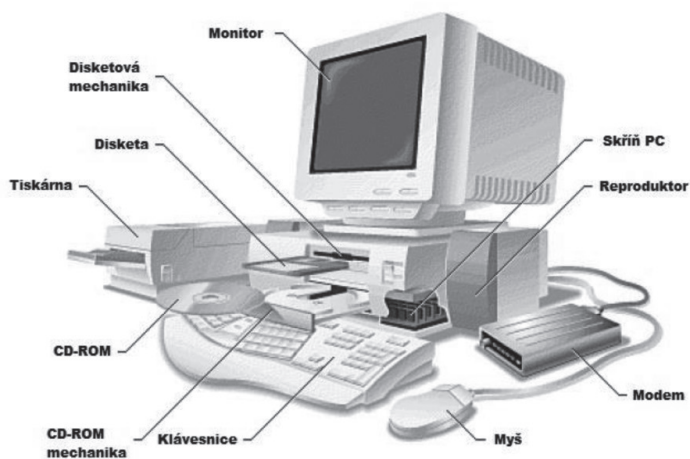
POČÍTAČ JE MŮJ POMOCNÍK

(Workshopy pro starší uživatele aktivity „Rozvoj počítačových dovedností“)

Komponenty počítače

Počítač umí přehrát hudbu, film, fotografie, hry, získáš na něm informace, slouží jako psací stroj, můžeme z něj tato data vytisknout...

Aby vše fungovalo, je nutné mít k počítači připojeny další části – komponenty PC, kterým říkáme počítačová sestava.

ÚKOL: Dopiš do tabulky správný název části PC sestavy.
(skener, tiskárna, modem, reproduktory)

	slouží k tisku informací a obrázků	
	umožňují poslech zvuků a hudby	
	umožňuje připojení k internetu	
	kopíruje obrázky, fotky, texty do PC	

Metodické pokyny:

Očekávaný výstup: Ovládat základní obsluhu počítače

Dílčí výstup: Pojmenovat a vysvětlit funkci částí počítače

Metodický postup:

Motivace

- Počítač je můj kamarád – umí spoustu věcí, jen k tomu potřebuje pomocníky (jiné přístroje).
- Dokážeš pojmenovat další části PC?

Úkol

- Uživatelé dopisují na příslušný řádek tabulky správný název částí počítačové sestavy.
- Odpověď: *tiskárna, reproduktory, modem, skener*

Vlastní práce

- Lektor vede s uživateli rozhovor „k čemu slouží PC“. Na tomto základě jim ukazuje a představuje další části PC, které musí být připojeny, aby vše fungovalo.
- Opakování základních částí PC – **monitor, klávesnice, myš.**
- Ukázka a vysvětlení funkce – **tiskárna, skener, reproduktory, modem.**
- Práce na úkolu – uživatelé se snaží zjistit podle obrázku a funkce, jak se jmenuje daná část PC.
- Po konzultaci s lektorem napíše správný název do příslušného řádku.

Příloha č. 8: Úlohy na procvičování práce s PC

Př. 1

Úloha: Text stažený z internetu uprav podle předlohy:

Paní učitelka říká dětem, aby vymyslely větu se slovem PAKLIŽE. Vyzvolá Aničku.

Anička povídá:

"Květiny se musí hodně zalévat, pakliže je velké sucho."

"Výborně!" pochválí ji paní učitelka a vyzvolá Pepíčka.

Pepíček se nadechne a říká:

"Jeli jsme na hory vlakem, vlak cuknul a na tatínka spadl batoh, dva kufry a pak lyže!"

Cíl: Formát písma

Př. 2

Úloha: Napiš recenzi na písničku a přidej informace o zpěvákovi (minimálně 50 slov) s obrázkem.

Cíl: Vyhledávání (co je recenze), psaní, gramatika, zjišťování počtu slov, vkládání obrázku.

Př. 3

Úloha: Vytvoř ve wordu tabulku č. 1 se jménem, věkem, barvou vlasů a očí všech v místnosti. Vytvoř ve wordu tabulku č. 2 s nejvyšší horami kontinentů: vypiš do políček tabulky jejich názvy, názvy pohoří, kde se nacházejí a metry nad mořem.

Cíl: Tvorba a editace tabulky ve wordu, vyhledávání na internetu.

Př. 4

Úloha: Představ si, že máš vyjet zítra ráno z Milady Horákové 19 na pracovní pohovor. Ten se koná v Brně na ulici Grohova 10 v 9:00. Vyhledej vhodné

spojení tak, abys tam dorazil včas a nalezené spojení vytiskni. Náповěda: použij seznam.cz/mapy.

Cíl: Orientace v mapách na internetu, vyhledání spoje.

Př. 4

Úloha: Text stažený z internetu ulož pod názvem "Graffiti" na plochu, zkopíruj do nové složky a odešli na email pavlacpc@seznam.cz.

Graffiti je v obecném smyslu druh výtvarného projevu pracující ve veřejném prostoru technikou nanášení barev, často ve formě spreje nebo fixy, případně škrábání, leptání. Vychází z původního řeckého slovesa γραφειν (grafein), psát. Graffiti se stalo jedním z původních pilířů kultury Hip hopu, označované za kulturu protestu. Pohledem na graffiti bez zřetele na Hip hop, lze vnímat jako městský folklór ulice. V pozdější době je obohaceno o další techniky vyjadřování a stává se streetartem.

Manuály a poutače:

Potřebuji si vyřídit...

Občanský průkaz, trvalý pobyt, cestovní pas, řidičský průkaz, registr vozidel: formuláře, informace o poplatcích, úřední hodiny apod.

www.brno.cz

- Zvolím na horní straně stránky **POTŘEBUJI SI VYŘÍDIT**
- Pro zjištění úředních hodin, telefonního čísla, adresy úřadu zvolím **KONTAKTY**

Bydlení

www.bezrealitky.cz

Např.

Hledám **byt** v **Brně**, mohu platit **nejvíc 10 000** měsíčně.

Postup:

*Adresa, město nebo PSČ – **Brno***

*Typ nemovitosti – **byt***

*Typ nabídky – **nabídka pronájem***

*Cena – **do 10 000***

*Zvolím **Hledat***

www.pronajmynemovitosti.cz

*Zvolím **Hledám pronájem***

Vyhledávání

Google™

www.google.cz

do řádku zadej **CO** případně **KDE** chceš najít

a klikni na **HLEDEJ**

př. matrika Brno
 ubytovna Blansko
 azylový dům Brno
 koupaliště Vyškov
 kino Olympia

Adresář úřadů, kontakty na:

matriky
úřady práce
stavební úřady
finanční úřady
městské a obecní úřady...

www.statnisprava.cz

Vlevo zvolím ÚŘAD, který potřebuji, *např. úřady práce, matriční úřady.*

Zvolím KRAJ/MĚSTO (okres), *např. Brno-město.*

PC WORKSHOP

Pro MK

KDO VYLÉČÍ PANA PC?

17. 12. 2012 VE 14:00

Ozdravný program:

Pana PC někdo rozebral, který ze soutěžních týmů ho dokáže uzdravit?

Pan PC prosí soutěžní týmy:

1. kolo: Slož moji rozebranou klávesnici podle předlohy!
2. kolo: Někdo mě vypnul, oživiš mě!
3. kolo: Zapoj mou kamarádku myš, ať mi neutěče!
4. kolo: Spoj mě s klávesnicí, ať si můžeme psát!
5. kolo: Zapoj sluchátka, ať mě můžeš poslechnout!
6. kolo: Spust' internet a spoj mě se světem!
7. kolo: Jsem zdravý, pojď si se mnou hrát!

PC WORKSHOP

Pro VK

Využij příležitosti!

**Připrav si s námi super životopis a pak už
jen vešle rozesílej...**

pondělí 18. 2. 2012 v 15:00

Program:

Vytvoříš si **jednoduchý životopis**, pomůže ti lektor a pracovník klubu.

Odešleš si životopis na **svůj email**, abys jej měl po ruce, nemáš-li emailovou schránku, pomůžeme ti ji vytvořit.

Dozvíš se, co je **motivační dopis** a k čemu slouží a budeš-li chtít, můžeš si ho vyzkoušet napsat.

Odpovíš na **fiktivní inzerát** a odešleš svůj životopis i s motivačním dopisem v příloze

Jak postupovat

1. Založení "pracovní" e-mailové schránky

Při tom vám pomůže lektor a pracovník klubu.

2. Vytvoření životopisu

Na stránce

www.pavlacpc.blog.cz

v rubrice "**Důležité stránky**" je odkaz na on-line vyplnění životopisu. Pomocí dotazníku pak vypracujete strukturovaný životopis.

Životopis uložte jako dokument Word!

3. Úprava životopisu

Společně pak upravíme data a vzhled životopisu.

4. Uložení životopisu do emailové schránky

Životopis si pak pošlete pomocí e-mailu sami sobě. Tak se vám uloží do schránky a vy k němu budete mít kdekoli přístup. Budete-li chtít, můžete ho taky zaslat na email:

dana.liskova@ratolest.cz

pak ho budete mít v klubu k dispozici.

5. Motivační dopis

K životopisu patří i průvodní nebo motivační dopis. Cvičně si takový vytvoříme.

6. Reakce na inzerát

V poslední části vyhledáme na internetu inzerát nabízející vhodnou pracovní pozici, případně cvičně odpovíme na vymyšlený inzerát na stránce:

www.pavlacpc.blog.cz

v rubrice inzerát.

Když chceš na PC, můžeš...

každou **středu** s lektorem **Tomášem**.

14:00 - 15:00 nebo **15:00 - 16:00**, když chodíš do **malého klubu**

16:00 - 17:00 nebo **17:00 - 18:00**, když chodíš do **velkého klubu**

Když Ti něco nepůjde,

obrat se na

Tomáše, rozumí tomu a rád Ti pomůže!

Vydalo DROM, romské středisko ve spolupráci s občanským sdružením RATOLEST BRNO, za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státního rozpočtu České republiky v Brně v roce 2013.

DROM, romské středisko

Bratislavská 41, 602 00 Brno

www.drom.cz